

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi ilmansuojelulain, ympäristölupamenettelylain, ja rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ilmansuojelulakia. Ilmansuojelulain mukainen ilmoitusmenettely korvattaisiin lupamenettelyllä. Kuten aikaisempaa ilmoitusta, myös ilmalupaa koskevat asiat käsiteltäisiin ympäristölupamenettelylain mukaisesti yhdessä jätelain mukaisen jäteluvan, terveydensuojelulain mukaisen sijoitusluvan ja eräistä naapuruussuhteista annetun lain mukaisen sijoituspäätöksen kanssa. Ilmoituksesta lupaan siirtymisen tärkein sisällöllinen muutos olisi mahdollisuus hylätä ympäristölupaa koskeva hakemus ilmansuojelulain perusteella. Ilmansuojelulaissa säädettäisiin luvan myöntämisen edellytyksistä.

Ilmansuojelussa omaksuttaisiin parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaate, jota sovellettaisiin sekä ilmalupaa myönnettäessä että annettaessa valtioneuvoston yleisiä ohjeita ja määräyksiä ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi. Valtioneuvoston toimivaltaa antaa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi yleisiä ohjeita ja määräyksiä vahvistettaisiin. Osa toimivallan

laajennuksista liittyisi Euroopan yhteisön ilmansuojelua koskevien säännösten täytäntöönpanoon. Osa taas lisäisi ilmansuojelun keinovalikoimaa. Ympäristöministeriö voisi ehdotetun lain mukaan antaa määräyksiä asioista, jotka olisivat luonteeltaan vähemmän merkityksellisiä kuin ne asiat, joista valtioneuvosto päättäisi. Ympäristöministeriön toimivallan laajennus liittyisi erityisesti tarpeeseen panna täytäntöön Euroopan yhteisön ilmansuojelusäästösten luonteeltaan teknisiä säännöksiä.

Ympäristölupamenettelylakiin ehdotetaan tehtäväksi muutokset, jotka aiheutuvat ilmoituksen muuttamisesta luvaksi.

Rikoslakia ehdotetaan muutettavaksi otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun Euroopan yhteisön asetuksen täytäntöönpanon edellyttämällä tavalla.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan kolmen kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	5. Asian valmistelu	10
YLEISPERUSTELUT	3	5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	10
1. Johdanto	3	5.2. Lausunnot	11
2. Nykytila	3	6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	11
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	12
Yleistä	3	1. Lakiehdotusten perustelut	12
Valtioneuvoston päätökset	3	1.1. Ilmansuojelulaki	12
Ilmansuojelu ympäristölupamenettelyssä .	4	1.2. Ympäristölupamenettelylaki	26
2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden	4	1.3. Rikoslaki	26
lainsäädäntö	4	2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	26
Ilmansuojelun kansainväliset sopimukset .	4	3. Voimaantulo	27
Euroopan yhteisön ilmansuojelulainsäädäntö	6	LAKIEHDOTUKSET	27
2.3. Nykytilan arviointi	7	1. Laki ilmansuojelulain muuttamisesta	27
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	9	2. Laki ympäristölupamenettelylain muuttamisesta	33
3.1. Tavoitteet	9	3. Laki rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta ..	33
3.2. Keskeiset ehdotukset	9	LIITTEET	35
4. Esityksen vaikutukset	9	Rinnakkaistekstit	35
4.1. Taloudelliset vaikutukset	9		
4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset ..	10		
4.3. Ympäristövaikutukset	10		
4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan	10		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Ilmansuojelu Suomessa on kehittynyt myönteisesti vuonna 1982 voimaan tulleen ilmansuojelulain (67/82) myötä. Teollisuuden, energiantuotannon ja liikenteen päästöt, etenkin hiukkas-, rikki- ja typpipäästöt, ovat vähentyneet. Kehitykseen ovat vaikuttaneet lainsäädännön luomien velvoitteiden ohella teollisuuden ja energiantuotannon rakenteelliset muutokset.

Huomattava uudistus ilmansuojelulain toteuttamisessa oli vuonna 1992 voimaan tullut ympäristölupamenettelylaki (735/91). Päästöjä aiheuttavien lähteiden ilmansuojeluasioiden tarkastelu ja ratkaiseminen laitospohjaisessa käsittelyssä yhdistettiin jätehuoltolain, joka nyttemmin on kumottu jätelailla (1072/93), terveydenhoitolain, joka nyttemmin on kumottu terveydensuojelulalla (763/94), ja eräistä naapurussuhteista annetun lain (26/20), jäljempänä naapurussuhdelaki mukaisten menettelyiden kanssa.

Ilmansuojelulain mukainen ilmoitus ympäristölupamenettelylain soveltamisessa, kun sitä käsitellään osana lupaa ja lupamenettelyä, aiheuttaa pulmia. Ilmoituksen muuttaminen myös lakiteknisesti aidoksi luvaksi osana ympäristölupaa on omiaan vähentämään näitä ongelmia. Aitoa ennakkolupaa edellyttää myös Euroopan yhteisön (EY) ilmansuojelun lainsäädäntö.

Euroopan yhteisön ilmansuojelusäädökset velvoittavat Suomea. Samoin tulevat uudet säännökset vastedes noudatettaviksi. Jotta EY:n säännösten toimeenpano olisi tehokasta, on tarpeen laajentaa ilmansuojelulain valtuussäädöksiä.

Uudistuksessa omaksuttaisiin nimenomainen parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaate ilmansuojelulakiin. Periaate on jo ilman varsinaista säännöstäkin vaikuttanut tärkeimpien nykyisten ilmansuojeluohjelmien, kuten rikki- ja typpipäästöjen vähennysohjelmien, laatimiseen.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Ilmansuojelulain tavoite on ehkäistä ilman

pilaantuminen jo ennakolta eli ilman pilaantumista ehkäiseviin toimiin on ryhdyttävä ennen kuin laissa tarkoitettuja pilaantumisen merkkejä on ympäristössä havaittavissa. Tämä velvollisuus on sekä ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilla että ilmansuojeluissa tarkoitetuilla viranomaisilla.

Ilmansuojelulain tärkeimmät keinot ovat valtioneuvoston päätökset sekä laitosten ilmansuojeluasioiden käsittely ympäristölupamenettelyssä.

Valtioneuvoston päätökset

Ilmansuojelulain 9 §:n mukaan valtioneuvosto voi antaa yleisiä ohjeita ja määräyksiä:

1) aineen enimmäispitoisuudesta ilmassa ja aineen enimmäismäärästä laskeumassa,

2) aineen enimmäispitoisuudesta ilmaan tulevassa päästössä tai ilmaan tulevan aineen enimmäismäärästä,

3) valmistettavan, maahantuotavan, luovutettavan tai käytettävän aineen, valmisteen tai tuotteen koostumuksesta,

4) aineen, valmisteen tai tuotteen tunnistamiseksi tarvittavasta merkitsemisestä,

5) moottoriajoneuvojen joutokäynnin rajoittamisesta muualla kuin tieliikennelainsäädännössä tarkoitettulla tiellä sekä

6) jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden poltto-olosuhteista sekä niistä toimista, joihin on ryhdyttävä jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden päästöjä rajoittavien puhdistus- ja erotuslaitteiden mentyä epäkuuntoon.

Lisäksi valtioneuvosto voi antaa ilmansuojelulain 9 a §:n perusteella ilmakehän suojelemiseksi tarpeellisia yleisiä ohjeita ja määräyksiä aineen, valmisteen tai tuotteen valmistuksen, maahantuonnin, luovuttamisen ja käytön rajoittamisesta tai kieltämisestä.

Lain 9 §:n nojalla annettuja valtioneuvoston päätöksiä on voimassa 17. Päätökset koskevat ilmanlaatua, hiukkas-, rikki- ja typpipäästöjen vähentämistä, polttoaineiden laatuvaatimuksia, moottoriajoneuvojen joutokäynnin rajoittamista, jätteenpolttoa ja öljyjätteen polton rajoittamista.

Lain 9 a §:n nojalla annettuja päätöksiä on annettu kuusi. Päätökset koskevat otsoniker-

rokselle haitallisten aineiden valmistuksen, maahantuonnin ja käytön sääntelyä.

Valtioneuvoston päätökset ovat joko ohjeellisia tai sitovia. Ohjeellisesta päätöksestä tulee toiminnanharjoittajaa velvoittava, kun lupaviranomainen lupamenettelyssä antaa yleisen ohjeen perusteella velvoittavan erityisen määräyksen.

Ilmansuojelu ympäristölupamenettelyssä

Ilmansuojelulain mukaisen ilmansuojeluilmoituksen käsittely muuttui 1 päivä syyskuuta 1992 alkaen. Tällöin ilmansuojeluilmoituksesta tehtävästä päätöksestä tuli osa ympäristölupaa ja ilmoitusmenettelystä osa lupamenettelyä, josta on säädetty ympäristölupamenettelylaissa ja -asetuksessa (772/92).

Ympäristölupamenettelylailla yhdistettiin eräiden ympäristönsuojelua koskevien lupien ja ilmoitusten käsittely samaan menettelyyn. Naapurussuhdelain mukainen niin sanottu immisioilupa, jätelain mukainen jätelupa, terveydensuojelulaissa tarkoitettu sijoituslupa sekä ilmansuojelulain mukainen ilmoitus käsitellään yhdessä. Ilmansuojelua koskevat laitoksen asiat ratkaistaan kuitenkin edelleen ilmansuojelulain ja -asetuksen (716/82) nojalla.

Ilmansuojeluasetuksessa tarkemmin säädettylle ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttaville toiminnoille on haettava lupa asianomaiselta ympäristölupaviranomaiselta, joko alueelliselta ympäristökeskukselta tai kunnan ympäristölupaviranomaiselta. Lupapäätöksessä voidaan toiminnanharjoittajalle määrätä ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeellisia velvoitteita.

Päästöjä ja ilmanlaatua koskevat, ilmansuojelulain nojalla annetut valtioneuvoston määräykset tai ohjeet ovat ympäristölupaviranomaisen päätöksen tärkeitä perusteita. Määräykset ovat sellaisenaan, ilman vahvistusta ympäristöluvassa, toiminnanharjoittajaa velvoittavia. Erityisen painavasta syystä ympäristölupaviranomainen voi lupapäätöksessä antaa määräyksen, joka poikkeaa valtioneuvoston yleisestä määräyksestä. Ankarampi peruste voi tulla kysymykseen siitä syystä, että paikalliset olot asettavat ilmanlaadulle erityisiä vaatimuksia. Valtioneuvoston yleiset ohjeet eivät ole sitovia vaan toimintaa ohjaavia, joten niistä voi poiketa muistakin kuin vain erityisen painavista syistä.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Ilmansuojelun kansainväliset sopimukset

Koska ilman epäpuhtaudet kulkeutuvat maasta toiseen, on ilmansuojelussa jo aina 1970-luvun loppupuolelta alkaen neuvoteltu ja solmittu kansainvälisiä sopimuksia. Vanhin ilmansuojelusopimus on valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskeva yleissopimus (SopS 15/83). Sen nojalla on rajoitettu happamoittavia päästöjä ja alailmakehän otsonipitoisuuksien nousua aiheuttavia päästöjä.

Ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumisopimukseen liittyvistä pöytäkirjoista ensimmäinen oli heinäkuussa 1985 Helsingissä allekirjoitettu pöytäkirja rikkipäästöjen tai valtiosta toiseen kulkeutuvan rikkivuon vähentämisestä vähintään 30 prosenttia (SopS 50/87).

Vuoden 1985 rikkipöytäkirjan tavoitevuosi oli 1993. Vuonna 1994 allekirjoitettiin Oslossa uusi pöytäkirja rikkipäästöjen vähentämisestä edelleen. Pöytäkirjan mukaan osapuolten pitkänajan tavoite on, että rikkilaskeumat eivät ylitä asiantuntijoiden kullekin alueelle määrittämää kriittistä kuormitusta. Pöytäkirjaa valmisteltaessa pyrittiin aluksi siihen, että kriittisen kuormituksen ylittävää rikkilaskeumaa vähennettäisiin kaikkialla vähintään 60 prosenttia vuoteen 2000 mennessä. Lopulta pöytäkirjan osapuolet kuitenkin sitoutuivat vähentämään päästöjään pöytäkirjan liitteessä luetelluin osuuksin, mikä ei johda mainittuun tavoitteeseen. Suomi pyrkii omalta osaltaan suureen rikkilaskeuman vähennykseen ja Suomi onkin ilmoittanut vähentävänsä rikkipäästöjään 80 prosenttia vuoden 1980 määrästä vuoteen 2000 mennessä.

Vuonna 1988 tehtiin yleissopimukseen liittyvä pöytäkirja typen oksidien päästöjen tai niiden valtiosta toiseen kulkeutuvan vuon rajoittamisesta (SopS 46/91). Pöytäkirjan allekirjoittajat sitoutuivat siihen, ettei typen oksidien päästö tai niiden rajan yli kulkeutuva vuon vuoden 1994 jälkeen ole suurempi kuin kalenterivuoden 1987 tai pöytäkirjassa määritellyn jonkin aikaisemman vuoden päästö tai vuon. Lisäksi osapuolet sitoutuivat viimeistään kahden vuoden kuluttua pöytäkirjan voimaantulosta ottamaan käyttöön parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan perustuvia päästömääräyksiä.

Työ tyyppiyhdisteitä koskevan pöytäkirjan uudistamiseksi on aloitettu ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevan yleissopimuksen toimeenpanoelimitystä.

Vuonna 1991 Suomi allekirjoitti pöytäkirjan haihtuvien orgaanisten yhdisteiden tai niiden valtiosta toiseen kulkeutuvan vuon rajoittamisesta. Pöytäkirja edellyttää, että osapuolet rajoittavat haihtuvien orgaanisten yhdisteiden (VOC-yhdisteiden) päästöjä tai niiden valtiosta toiseen kulkeutuvaa vuota jollakin pöytäkirjassa määritellyistä vaihtoehtoisista tavoista. Tarcoituksena on saavuttaa pääsääntöisesti 30 prosentin vähennys vuoteen 1999 mennessä perusvuoden päästöistä. Suomi on valinnut perusvuodeksi vuoden 1988.

VOC-pöytäkirja edellyttää myös, että kussakin maassa otetaan erilaisia päästöjen lähteitä varten käyttöön omia vähennysnormeja, joiden tulee perustua parhaaseen käyttökelpoiseen tekniikkaan. VOC-pöytäkirja ei ole vielä tullut voimaan.

Yläilmakehän otsonikerroksen suojeluun pyritään kansainvälisen otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevan Montrealin pöytäkirjan (SopS 66/88) perusteella. Pöytäkirja liittyy otsonikerroksen suojelua koskevaan Wienin yleissopimukseen (SopS 51/88). Montrealin pöytäkirjaa on sittemmin muutettu kaksi kertaa, Lontoossa vuonna 1990 (SopS 68/92) ja Kööpenhaminassa vuonna 1992 (SopS 63/93 ja 45/94).

Montrealin pöytäkirjassa on sovittu otsonikerrosta heikentävien aineiden käytön rajoittamisesta. Tällä hetkellä pöytäkirja koskee täysin halogenoituja kloorifluorihiilivetyjä, niin sanottuja haloneita, hiilitetrakloridia, 1,1,1-trikloorietaania, osittain halogenoituja kloorifluorihiilivetyjä, bromifluorihiilivetyjä ja metyylibromidia. Muiden yhdisteiden kuin metyylibromidin käytön lopettamisesta on sovittu aivan vähäisin poikkeuksin.

Montrealin pöytäkirjassa on määräyksiä myös otsonikerrosta heikentävien aineiden kaupan kieltämisestä sellaisten maiden kanssa, jotka eivät ole pöytäkirjan osapuolia.

Ilmastonmuutosta koskeva Yhdistyneiden Kansakuntien puitesopimus (SopS 61/94) tehtiin New Yorkissa toukokuussa 1992. Suomi on ratifioinut yleissopimuksen ja se on tullut Suomea velvoittavasti voimaan 1 päivänä elokuuta 1994.

Yleissopimuksen tavoite on ilmastonmuutosta kiihdyttävien ilmakehän kasvihuonekaasupi-

toisuuksien vakiinnuttaminen siten, että ihmisen toiminnasta ei aiheudu vaarallisia häiriöitä ilmastojärjestelmässä. Sopimus hahmottaa ilmastonmuutosta koskevaa kansainvälistä yhteistyötä. Se sisältää kasvihuonekaasujen päästöjen yleisen vakiinnuttamisvelvoitteen, mutta ottaa kansalliset erityisolot huomioon päästöjen rajoittamisessa. Sopimus asettaa erikseen luetelluille teollisuusmaille, joihin Suomi kuuluu, erityisvelvoitteita panna täytäntöön kansallisia ilmastonmuutosta hidastavia ohjelmia, jotka vähentävät kasvihuonekaasujen päästöjä ja lisäävät niiden nieluja ja varastoja. Ohjelmista on myös toimitettava tietoja sopimuspuolten konferenssille.

Eräät merensuojelua koskevat kansainväliset sopimukset asettavat velvoitteita myös ilman-suojelulle. Vuonna 1992 allekirjoitettiin Helsingissä uudistettu Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelusopimus, vuoden 1992 Helsingin sopimus. Sopimuksen mukaan sopimuspuolet sitoutuvat ehkäisemään Itämeren alueen pilaamista ja lopettamaan sen käyttämällä muun muassa parasta käyttökelpoista tekniikkaa kuormituksen pistelähteisiin ja ympäristön kannalta parasta käytäntöä kuormituksen kaikkiin lähteisiin. Sopimus koskee myös ilman kautta tapahtuvaa meren kuormitusta. Sopimuksen mukaan maalta peräisin olevan pilaantumisen ehkäisemisvelvoite koskee toimia koko valuma-alueella. Sopimus sisältää määräyksiä muun muassa aluksista aiheutuvan pilaantumisen ehkäisemisestä, toimintoista avomerellä, jätteiden mereen upottamisen kiellosta ja jätteiden merellä polttamisen kiellosta.

Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus, jolla yhdistettiin aluksista ja ilma-aluksista tapahtuva jätteen mereen laskemisen mereen aiheuttavan meren pilaantumisen ehkäisemiseksi tehty yleissopimus, Oslon sopimus (SopS 36/79), sekä maalta peräisin olevan meren pilaantumisen ehkäisemistä koskeva yleissopimus, Pariisin sopimus, allekirjoitettiin vuonna 1992.

Sopimuksella säädellään maalta mereen tulevia päästöjä, myös ilman kautta leviävää pilaantumista ja jätteiden upottamista mereen, sekä kielletään jätteiden polttaminen merellä. Yleissopimus on suurelta osin Helsingin sopimuksen pohjainen. Suomen pohjoisimmilta alueilta Jäämereen laskevat vesistöt sekä Viananmeren kautta Jäämereen laskevat Kuusamon vedet kuuluvat sopimuksen vaikutusalueeseen.

Suomi on ratifioinut Itämeren alueen merel-

lisen ympäristön suojelua koskevan sopimuksen ja Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen, mutta ne eivät ole vielä tulleet voimaan.

Euroopan yhteisön ilmansuojelulainsäädäntö

Euroopan yhteisössä on voimassa parisenkymmentä direktiiviä, asetusta ja päätöstä, joilla on merkitystä ilmansuojelulle. Ne koskevat laitosten lupavelvollisuutta, päästöjen vähentämistä, ilmanlaatua, polttoaineita ja otsonikerrokselle haitallisten aineiden käytön rajoituksia.

Ilmansuojelun perusedirektiivi on vuonna 1984 hyväksytty direktiivi teollisuuslaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen estämisestä (84/360/ETY). Direktiivissä säädetään tietyt vähimmäisvaatimukset eräiden direktiivin liitteessä lueteltujen teollisuuslaitosten lupamenettelyä ja päästöjen rajoittamista koskeville jäsenmaiden säännöksille. Direktiivi edellyttää, että laitoksilta, joita direktiivi koskee, on vaadittava toimivaltaisen viranomaisen lupa ennen kuin laitoksen toiminta alkaa tai sitä muutetaan olennaisesti.

Direktiivin mukaan lupa voidaan myöntää, jos tarpeelliset toimet ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi, mihin kuuluu parhaan käyttökelpoisen tekniikan käyttäminen, on tehty. Laitos ei liioin saa aiheuttaa merkittävää ilman pilaantumista, sovellettavia päästöraja-arvoja ei saa ylittää ja sovellettavat ilmanlaadun raja-arvot tulee ottaa huomioon.

Tiettyjen suurista polttolaitoksista ilmaan pääsevien epäpuhtauspäästöjen rajoittamisesta annettua direktiiviä (88/609/ETY) sovelletaan energiantuotantolaitoksiin, joiden polttoaineteho on vähintään 50 MW.

Direktiivin liitteissä on maittain määrätty ennen 1 päivä heinäkuuta 1987 toimintansa aloittaneiden laitosten rikkidioksidipäästöille ja typen oksidien päästöille koko maata koskevat enimmäispäästöt ja suhteelliset vähennystavoitteet. Uusien laitosten rikkidioksidipäästöille, typen oksidien päästöille ja hiukkaspäästöille direktiivissä annetaan päästörajoitukset, jotka on määritelty polttoaineen mukaan. Jäsenvaltiot voivat asettaa myös tiukempia rajoituksia kuin direktiivi edellyttää.

Myös yhdyskuntajätteen polttolaitoksille on asetettu päästörajoituksia kahdessa direktiivis-

sä. Yhdyskuntajätteiden uusien polttolaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen ehkäisemistä annettu direktiivi (89/369/ETY) koskee laitoksia, jotka ovat saaneet toimilupansa joulukuun 1 päivän 1990 jälkeen. Yhdyskuntajätteiden olemassaolevien polttolaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen ehkäisemisestä annettu direktiivi (89/429/ETY) koskee laitoksia, jotka ovat saaneet toimilupansa ennen joulukuun 1 päivää 1990.

Direktiiveissä asetetaan enimmäispitoisuusrajat eräille savukaasujen sisältämille haitallisille aineille. Direktiiveissä säädetään myös siitä, kuinka laitoksen käyttöolot määritellään sekä päästöjen tarkkailu- ja laskentamenetelmistä.

Vanhoja laitoksia koskevan direktiivin tavoitteet ja vaatimukset ovat pitkälti samanlaiset kuin uusille laitoksille asetetut. Tavoitteena on, että vanhat polttolaitokset määrätyn siirtymäajan jälkeen pääosiltaan täyttävät uusille laitoksille asetetut vaatimukset.

Ilmanlaadusta EY:ssä on voimassa neljä direktiiviä. Ilmanlaadun raja- ja ohjearvoista rikkidioksidille ja leijumalle annettussa direktiivissä (80/779/ETY), jota on muutettu direktiiveillä 81/857/ETY ja 89/427/ETY, on annettu raja-arvot, joita ei tule ylittää, sekä ohjearvot pitkän ajan suunnittelua varten ilmakehän rikkidioksidipitoisuuksille ja leijumalle. Lisäksi direktiivissä määrätään tarkkailusta ja mittauksista.

Ilmassa olevan lyijyn raja-arvosta annettussa direktiivissä (82/884/ETY) määrätään ilmassa olevalle lyijylle raja-arvot, joita ei tule ylittää, erityisesti ihmisten suojelemiseksi ympäristössä olevan lyijyn vaikutuksilta. Direktiivissä määrätään myös näytteenotto- ja analyysimenetelmistä.

Ilmanlaatustandardeista typpidioksidille annettussa direktiivissä (85/203/ETY), jota on muutettu direktiivillä 85/580/ETY, annetaan raja-arvo typpidioksidille erityisesti ihmisten suojelemiseksi sekä ohjearvot terveyden suojelemiseksi ja ympäristönsuojelun edistämiseksi pitkällä aikavälillä. Kuten muissakin ilmanlaadudirektiiveissä, tässäkin direktiivissä on määryksiä tarkkailusta ja analyysimenetelmistä.

Otsonin aiheuttamasta ilman pilaantumisesta annettun direktiivin (92/72/ETY) tarkoituksena on luoda järjestelmä alailmakehän otsonipitoisuuksien seurannan järjestämiseksi. Direktiivi edellyttää jäsenvaltioiden toimittavan tietoja otsonipitoisuuksien mittaustuloksista komissiolle. Lisäksi direktiivissä edellytetään jäsenval-

tioiden viranomaisten tiedottavan väestölle ja varoitettavan sitä, kun direktiivissä määrätty otsonipitoisuuksien kynnysarvot ylittyvät.

Yhteisön hiilidioksidipäästöjen ja muiden kasvihuonekaasupäästöjen valvontajärjestelmästä annetulla neuvoston päätöksellä (93/389/ETY) on luotu hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen päästöjen seurantajärjestelmä. Päätös velvoittaa jäsenvaltioita panemaan täytäntöön päästöjen vähennysohjelmia, joilla vaikutetaan unionin kokonaispäästöjen jäädyttämiseen vuoden 1990 määrään vuoteen 2000 mennessä edellyttäen, että muut teollisuusmaat tekevät päätöksiä vastaavista toiminnaista.

Otsonikerrosta heikentävistä aineista annetussa Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 3093/94 säädetään otsonikerrosta heikentävien aineiden tuonnin, viennin, tuotannon ja kulutuksen rajoituksista. Asetus koskee täysin ja osittain halogenoituja kloorifluorihilivety-yhdisteitä (CFC, HCFC), niin sanottuja haloneita, tetra-kloorimetania, 1,1,1-trikloorietania ja metyylibromidia. Asetuksessa on säädetty, mihin mennessä muiden yhdisteiden paitsi metyylibromidin käyttö on lopetettava EU-maissa.

Bensiinin lyijypitoisuutta koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetussa direktiivissä (85/210/ETY), jota on muutettu direktiivillä 87/416/ETY, määrätään lyijyä sisältävän ja lyijyttömän bensiinin lyijypitoisuuksista ja varmistetaan, että lyijytöntä bensiiniä on riittävästi saatavilla kaikissa jäsenvaltioissa.

Tiettyjen nestemäisten polttoaineiden rikkipitoisuudesta annetussa direktiivissä (93/12/ETY) määrätään kevyen polttoöljyn ja dieselöljyn rikkipitoisuudesta. Direktiivin mukaan jäsenmaat eivät saa rikkipitoisuuden perusteella estää öljytuotteiden myyntiä, jos tuotteet ovat tämän direktiivin mukaisia.

Haihtuvien orgaanisten yhdisteiden (VOC) päästöjen vähentämiseksi bensiinin varastoinnissa ja jakeluasematoimituksissa annettua direktiiviä (niin sanottu Stage I-direktiivi, 94/63/EY) sovelletaan kaikkiin toimintoihin, laitoksiin, kulkuvälineisiin ja aluksiin, joita käytetään bensiinin varastointiin, lastaukseen ja kuljetukseen öljynjalostamoista tai välivarastoista jakeluasemille. Direktiivi tulee panna täytäntöön viimeistään 1 päivänä tammikuuta 1996.

Useisiin ilmansuojelua koskeviin direktiiveihin valmistellaan muutoksia. Teollisuuslaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen estämi-

sestä annetun direktiivin sisältöön ja olemassaoloon vaikuttaa komission ehdotus direktiiviksi yhtenäisestä ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä ja valvonnasta (COM (93) 423 final) eli niin sanottu IPPC-direktiiviehdotus. Valmistuksessaan direktiivi edellyttäisi yhtenäistä ympäristönsuojelun lupa-asioiden käsittelyä, mikä tarkoittaisi ilma-, vesi-, jäte- ja muiden päästöjen yhdenmukaista arviointia ja rajoittamista.

Myös ilmanlaatua koskevia direktiivejä uudistetaan. Asiasta on valmistunut komission ehdotus direktiiviksi ilmanlaadun arvioinnista ja hallinnasta (COM (94) 109 final). Direktiivin tarkoituksena olisi muun muassa luoda puitteet vastedes annettaville uusille ilman epäpuhtauksien raja-arvoille ja varmistaa, että tietoja ilmanlaadusta arvioidaan samalla tavoin eri jäsenvaltioissa.

Tiettyjen suurista polttolaitoksista ilmaan pääsevien epäpuhtauspäästöjen rajoittamisesta annetun direktiivin, tiettyjen nestemäisten polttoaineiden rikkipitoisuudesta annetun direktiivin ja yhdyskuntajätteen polttoa koskevien kahden direktiivin uudistamista valmistellaan komissiossa. Lisäksi valmistellaan kahta direktiiviehdotusta, joilla vähennettäisiin haihtuvien orgaanisten yhdisteiden eli niin sanottujen VOC-yhdisteiden päästöjä yhä enemmän.

2.3. Nykytilan arviointi

Ilmansuojelulakiin on tehty useita muutoksia. Lain perusrakenne, mihin kuuluvat valtioneuvoston yleiset ohjeet ja määräykset yhtäällä sekä lupaviranomaisten laitoskohtaiset ilmansuojelupäätökset toisaalla, on säilynyt ennallaan ja osoittanut, että laki on pääpiirteissään ollut varsin käyttökelpoinen.

Ympäristölupamenettelylain ja ilmansuojelulain sovittaminen yhteen aiheuttaa tulkinta- ja soveltamisvaikeuksia. Ympäristölupamenettelylain 2 §:n 1 momentin nojalla lain mukaisen käsittelyn perusteella myönnettyä lupaa nimitetään ympäristöluvaksi. Ympäristölupa kuuluu muun muassa ilmansuojelulain 4 luvussa tarkoitettu ilmansuojeluilmoituksen tarkastamista koskeva ratkaisu. Ilmansuojelulain 11 §:ssä säädetään puolestaan, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta, asetuksella tarkemmin säädetävästä toiminnasta on tehtävä ilmoitus lääninhallitukselle. Lain 13 §:n viittaussäännöksen mukaan ilmoituksia koskevat asiat käsitellään ympäristölupamenettelylaissa

säädetyssä järjestyksessä. Käsitepari ympäristölupa — ilmansuojeluilmoitus aiheuttaa epäselvyyttä, koska ilmoitus on osa lupaa. Ilmoituksen suhde ympäristölupamenettelylaissa edellytettyyn ympäristölupaan ei täytäkään lainsäädännön selkeyden vaatimuksia.

Jätelain säätäminen muutti suuresti jätehuollon lupajärjestelmää. Kiinteistön jätehuoltosuunnitelman ja ongelmajätteiden käsittelylupan korvasi jätelupa, joka on osa yhtenäistä ympäristölupaa. Muutoksen jälkeen ilmansuojeluilmoitus jäi ympäristölupan ainoaksi sellaiseksi osaksi, joka ei ole varsinainen lupa ja joka ei muodollisesti mahdollista ympäristölupan epäämistä. EY:n ilmansuojeludirektiivien tehokas täytäntöönpano edellyttää kuitenkin selkeitä ja kiistattomia säännöksiä siitä, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavien laitosten toiminnan aloittamiseksi on oltava sellainen ennakkolupa, jota koskeva hakemus voidaan myös hylätä.

Ympäristöluvassa lupaviranomainen voi antaa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi erityisiä määräyksiä, jotka ovat rinnastettavissa lupaehtoihin. Määräyksiä ei voida nykyisen lain mukaan perustaa velvollisuuteen käyttää parhaan käyttökelpoisen tekniikan mukaisia ratkaisuja.

Useat nykyiset Suomea sitovat kansainväliset velvoitteet kuitenkin edellyttävät parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteen omaksumista entistä selkeämmin myös ilmansuojelussa. Tällaisia velvoitteita asettavat direktiivi teollisuuslaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen estämisestä annettu direktiivi, tiettyjen suurista polttolaitoksista ilmaan pääsevien epäpuhtauspäästöjen rajoittamisesta annettu direktiivi sekä yhdyskuntajätteiden uusien ja olemassa olevien polttolaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen ehkäisemisestä annetut direktiivit.

Euroopan yhteisöjen komission ehdotus direktiiviksi yhdenmukaisesta ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä ja valvonnasta edellyttää myös parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteen soveltamista ympäristön pilaantumisen ehkäisemisessä.

Itämeren alueen ja Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskevissa yleissopimuksissa on myös omaksuttu parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaate. Itämeren suojelusopimuksen mukaan osapuolet sitoutuvat ehkäisemään Itämeren meriympäristön pilaantumista ja lopettamaan maalta peräisin olevan pilaamisen käyttämällä parasta käyttökelpoista

tekniikkaa päästöjen pistelähteisiin. Sopimuksen liitteessä on parhaan käyttökelpoisen tekniikan määritelmä. Sopimus koskee myös ilmasta peräisin olevaa meren kuormitusta.

Ilmansuojelua koskevissa EY:n direktiiveissä ja eräissä valmisteilla olevissa direktiiviehdotuksissa, etenkin ehdotuksessa direktiiviksi haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen eli niin sanottujen VOC-päästöjen vähentämisestä, on runsaasti määräyksiä, jotka asettavat erilaisia teknisiä vaatimuksia laitoksille. Lisäksi määrätään yksityiskohtaisesti valvonnasta, tarkkailusta ja mittauksista. Tällaisten direktiivien määräysten voimaannpano Suomessa nykyisen lainsäädännön perusteella tuottaa ongelmia, koska Euroopan yhteisöjen tuomioistuinten vakiintuneen ratkaisukäytännön mukaan ei riitä, että se tehdään hallinnollisin ohjein ja ilmansuojelulakiin perustuvan hallinto- ja lupakäytännön nojalla. Ilmansuojelulain 9 §:n 1 momentin 6 kohdan lisääminen on jo mahdollistanut jätteenpolttolaitosten päästöihin vaikuttavien eräiden teknisten määräysten antamisen. Lakiin tarvittaisiinkin selkeät toimivaltuudet panna täytäntöön Euroopan yhteisön ilmansuojelua koskevat säädökset.

Nykyiset määräyksinä annetut valtioneuvoston päätökset ovat eräissä tapauksissa osoittautuneet joustamattomiksi, kun kyseessä ovat olleet tuotteiden laatua tai koostumusta koskevat vaatimukset. Lakiin tarvittaisiinkin selkeästi määritelty ja rajattu mahdollisuus myöntää yksittäistapauksissa poikkeuksia valtioneuvoston päätöksistä.

Otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevan Montrealin pöytäkirjan toimeenpano ei ole mahdollista ilmansuojelulain nojalla tapauksissa, joissa on pantava täytäntöön vientikieltoja. Näissä tapauksissa on ollut välttämätöntä turvautua kemikaalilain (744/89) mukaisiin toimivaltuuksiin säänneltäessä otsonikerrokselle haitallisia kemikaaleja.

Nykyiset valtioneuvoston toimivaltuudet antaa yleisiä määräyksiä ja ohjeita ovat eräissä tapauksissa osoittautuneet riittämättömiksi. Tällaisia tapauksia ovat erityisesti sellaiset päästölähteiden ryhmät, joiden päästöjä ei voida luontevasti rajoittaa päästöraja-arvoin vaan päästöjen sääntelyssä olisi lähinnä siksi, että päästöt ovat luonteeltaan hajapäästöjä, turvaututtava tekniisiin määräyksiin tai ohjeisiin. Tällaisia päästölähteitä ovat erityisesti viihdytysyshaittaa aiheuttavat asfaltti- ja kivenmurskaamot. Näitä laitoksia on paljon ja ne

ovat tekniikaltaan samantapaisia. Tällaisia päästölähteitä ovat myös maatalous, karjatalous ja turkistalous, joiden aiheuttamat ammoniumtyypen päästöt viime kädessä aiheuttavat happamoitumista.

Otsonikerrosta heikentävistä aineista annettu neuvoston asetus tuli voimaan 23 päivänä joulukuuta 1994. Asetuksen toimeenpano Suomessa edellyttää säätämistä asetuksen mukaisista toimivaltaisista viranomaisista. Lisäksi asetuksessa edellytetään, että jäsenmaat säätävät rangaistuksista, joita seuraa asetuksen rikkomisesta.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Uudistuksen tavoite on saada Suomen ilmansuojelulainsäädäntö mukautetuksi Euroopan yhteisön nykyisen ja ennakoitavissa olevan lainsäädännön velvoitteisiin ja kansainvälisiin sopimuksiin. Tavoitteena on myös monipuolistaa ilmansuojelun keinovalikoimaa, jotta tärkeitä ilmansuojeluongelmia voitaisiin torjua entistä tehokkaammin.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavien toimintojen ilmoitusmenettely, joka jo nykyisinkin on osa ympäristölupamenettelyä, korvattaisiin muodollisestikin ennakkolupamenettelyllä. Ilmalupa olisi vatedeskin osa ympäristölupaa ja se käsiteltäisiin ympäristölupamenettelylaissa säädettyssä järjestyksessä. Luvanhakuvelvollisuus perustuisi ilmansuojeluasetuksessa olevaan laitoslueetloon, kuten nykyisenkin lain mukainen ilmoitusvelvollisuus. Laitosluettelo säilyisi vähäisin muutoksin pääpiirteissään entisellään. Ilmansuojelulakiin kirjattaisiin säännökset ilmaluvan myöntämisedellytyksistä.

Ilmansuojelussa siirryttäisiin soveltamaan nykyistä täsmällisemmin parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatetta, jota koskeva määritelmäsäännös sisältyy ehdotettuun lainmuutokseen. Periaate otettaisiin huomioon valtioneuvoston yleisiä määräyksiä ja ohjeita annettaessa ja sitä sovellettaisiin tehtäessä päätöksiä yksittäisten laitosten ilmalupa-asioissa.

Vaikka parhaan käyttökelpoisen tekniikan

periaate omaksutaan nimenomaisesti, ei periaatteen vetoamalla kuitenkaan voitaisi välttää velvollisuutta ehkäistä ilman pilaantumisen.

Valtioneuvosto saisi uudistuksessa nykyistä laajemmat valtuudet antaa yleisiä ohjeita ja määräyksiä. Nykyisten valtuuksien lisäksi niitä voitaisiin antaa maatalouden, karjatalouden ja turkistalouden päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista menetelmistä, laitteista, rakennuksista ja rakennelmista sekä asfalttiasemien ja kivenmurskaamojen päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista toimista.

Euroopan yhteisön ilmansuojelusäädökset pantaisiin pääosiltaan täytäntöön ehdotetun lainmuutoksen nojalla annetuin valtioneuvoston määräyksiin. Myös ympäristöministeriön ja eräissä yksittäistapauksissa lupaviranomaisten valtuuksia määräysten antamiseen laajennettaisiin nykyisestä.

Otsonikerrosta heikentävistä aineista annettun EY:n asetuksen mukaisiksi toimivaltaisiksi viranomaisiksi säädettäisiin ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Jotta asetuksen rikkomisesta voitaisiin rangaista, ehdotetaan muutettavaksi rikoslain uuden 48 luvun 1 §:n (578/95) säännöstä.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksen toimeenpano ei sinänsä aiheuttaisi välittömiä, merkityksellisiä lisäkustannuksia toimeenpanijoille.

Parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteen sisällyttämisen ilmansuojelulakiin on pelätty lisäävän toiminnanharjoittajien kustannuksia. Asianlaita ei kuitenkaan välttämättä ole tällainen.

Parasta käyttökelpoista tekniikkaa sovellettaisiin erityisesti määrittäessä raja-arvoja päästöille yleisesti valtioneuvoston päätöksellä tai erityisesti yksittäisen laitoksen ympäristöluvasa. Parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteen määritelmään kuuluu, että periaatteen mukaisen tekniikan tulee olla teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoista, yleisesti eli kaupallisesti saatavilla sekä kustannuksiltaan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen kannalta kohtuullista.

Kustannukset jäänevät vähäisiksi tai niitä ei aiheudu ollenkaan, koska jo nykyisen ilman-

suojelulain nojalla parasta käyttökelpoista tekniikkaa on käytetty perusteena, kun on annettu joko yleisiä tai erityisiä päästömääräyksiä, vaikka asiasta ei ole ollutkaan nimenomaisia säännöksiä. Periaatetta on noudatettu etenkin yleisiä määräyksiä valmisteltaessa mutta myös yksittäisten laitosten lupapäätöksissä. Tämä on ollut heijastumaa ilmansuojelulain 7 §:stä, jonka mukaan toiminnanharjoittajan velvollisuuksia harkittaessa on otettu huomioon muun muassa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimenpiteiden merkitys ilmansuojelun kannalta sekä näiden toteuttamisen tekniset ja taloudelliset edellytykset. Parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteen noudattaminen ei siten juurikaan aiheuttane muutoksia vallitsevaan käytäntöön ilmansuojelussa.

4.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Ehdotus on pääosiltaan laadittu nykyisen viranomaisorganisaation ja viranomaisten nykyisen tehtäväjaon mukaiseksi. Ilmansuojelun ylin johto, ohjaus ja kehittäminen kuuluisivat edelleen ympäristöministeriölle. Valtioneuvoston asema ilmansuojelulain toimeenpanossa vahvistuisi, kun iso osa Euroopan yhteisön ilmansuojeludirektiiveistä pantaisiin täytäntöön ilmansuojelulain nojalla annettavilla valtioneuvoston yleisillä määräyksillä. Ympäristöministeriön tehtävistä lisääntyisi etenkin direktiivien täytäntöönpanon edellyttämä valtioneuvoston päätösten valmistelu.

Ilmansuojelun lupaviranomaisina säilyisivät edelleenkin alueellinen ympäristökeskus ja kunnan määräämä ympäristölupaviranomainen. Ehdotuksen tullessa voimaan vireillä olevat asiat ratkaistaisiin entisten säännösten mukaisesti. Jos ilmansuojeluilmoituksesta on tehty päätös lakiehdotuksen tullessa voimaan voimassa olleiden säännösten mukaisesti, säädettäisiin asetuksessa aika, jonka kuluessa tällaiselle toiminnalle olisi haettava ilmalupa. Luvan hakemiseen asetuksessa varattava aika voisi olla eri pituinen erilaisille laitoksille. Aika olisi kuitenkin vähintään kolme vuotta ja enintään seitsemän vuotta.

Alueellisten ympäristökeskusten ja kuntien viranomaisten tehtävät lisääntynevät tulevaisuudessa jossakin määrin EY:n direktiivien täytäntöönpanemiseksi tarpeellisten säännösten ja määräysten valvonnan vuoksi.

Suomen ympäristökeskuksesta tehtäisiin il-

mansuojeluasetuksen muutoksella ilmansuojelun asiantuntijaviranomainen. Erityisenä lain mukaisena veloitteena Suomen ympäristökeskuksella olisi seurata parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymistä sekä tehdä selvityksiä siitä. Lisäksi Suomen ympäristökeskus toimisi toimivaltaisena viranomaisena otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun EY:n asetuksen mukaisissa tietojenvaihtotehtävissä. Suomen ympäristökeskuksen tehtävät ilmansuojelussa lisääntyisivät ehdotuksen toteuttamisen myötä ja sen voimavaroja tulisi nykyistä enemmän suunnata ilmansuojeluun. Suomen ympäristökeskuksen ilmansuojelutehtävät lisääntynevät tulevaisuudessa myös muiden EY:n säädösten toteuttamiseen liittyvien tilastointi-, seuranta- ja selvitekeveloitteiden vuoksi.

4.3. Ympäristövaikutukset

Ilmansuojelulain muutoksen ympäristövaikutukset ovat välillisiä. Muutoksella tehostetaan ja monipuolistetaan sitä keinovalikoimaa, joka olisi käytettävissä ilman pilaantumisen ehkäisemisessä. Ilmoitusmenettelyä tehokkaammalla lupamenettelyllä ja valtioneuvoston yleisillä ohjeilla ja määräyksillä vaikutetaan ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttaviin toimintoihin pilaantumisen vähentämiseksi.

4.4. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Kansalaisten oikeus osallistua ympäristölupamenettelyyn säilyisi ennallaan. Kansalaisille ja eräille ympäristönsuojelua edistäville järjestöille säädettäisiin oikeus saattaa vireille ilmansuojelulain rikkomustapauksessa asiaa koskeva pakkokeinomenettely.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Ympäristöministeriö asetti 13 päivänä lokakuuta 1993 toimikunnan, jonka tehtävänä oli Euroopan yhteisöjen säännösten ja säännösehdoitusten sekä Suomen nykyisten päästövähennysohjelmien aiheuttamien muutostarpeiden perusteella valmistella ehdotus ilmansuojelun lainsäädännön uudistamisesta. Toimikunnan tuli sisällyttää mietintöönsä ehdotus seuraavista seikoista:

— nykyistä täsmällisemmät säännökset ilmansuojeluilmoituksesta ennakollisena lupana

— ehdotus säännöksiksi parhaan käyttökel-
poisen tekniikan käyttämisestä ilmansuojelussa

— tarvittavat valtuussäännökset antaa yleisiä määräyksiä Euroopan yhteisöjen säännösten tehokkaan täytäntöönpanon takaamiseksi, sekä

— muut säännökset, jotka ovat tarpeen ilmansuojelua koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi.

Toimikunnan työ valmistui 31 päivänä elokuuta 1994.

Toimikunta päätyi ehdottamaan ilmansuojelulain muutosta eikä ehdottanut nykyisen lain kumoamista ja kokonaan uuden ilmansuojelulain säätämistä, vaikka merkittävä osa lain säännöksistä ehdotetaan muutettaviksi. Tämä johtui yhtäältä siitä, että uudistusta ei pidetty sisällöllisesti riittävän merkittävänä ja toisaalta siitä, että uudistus näytti mahdolliselta toteuttaa nykyisen ilmansuojelulain rakenteen puitteissa. Toimikunnan johtopäätökseen vaikutti myös se, että ympäristölupasäännösten kokonaisuudistusta valmisteltiin samanaikaisesti toisaalla ja ilmansuojelulain muutos olisi todennäköisesti vain välttämätön välivaiheen uudistus.

5.2. Lausunnot

Ilmansuojelukitoimikunnan mietintö "Ehdotus ilmansuojelulain muuttamisesta" (komiteamietintö 1994:13) oli syksyn 1994 aikana laajalla lausuntokierroksella. Ehdotukseen on lausuntojen perusteella tehty joitakin olennaisia ja joitakin pienenhököjä muutoksia.

Ehdotuksesta poistettiin ympäristön kannalta parhaan käytännön määritelmä sekä kaikki tähän liittyvät velvoitteet, koska useat lausunnonantajat katsoivat periaatteen olevan vielä jäsentymätön ja vakiintumaton. Poisto tehtiin, vaikka Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskeva yleissopimus ja vuoden 1992 Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskeva sopimus nimenomaan edellyttävät käytettäväksi ympäristön kannalta parasta käytäntöä.

Ehdotusta valtioneuvoston toimivaltaa koskevaksi säännökseksi muutettiin niin ikään lausuntojen perusteella. Useat lausunnonantajat katsoivat, että valtioneuvostolla ei ilman-
suojelulain nojalla tulisi olla toimivaltaa antaa

yleisiä ohjeita ja määräyksiä niin sanotuista kasvihuonekaasupäästöistä ilmastomuutoksen torjumiseksi. Ehdotuksesta onkin poistettu tämä kohta.

Kolmas olennainen muutos on tehty siirtymäsäännösehdotukseen. Ehdotuksesta on poistettu mahdollisuus vaatia ilmalupa vanhalla laitokselta, jos lupa-asia tulee vireille muiden lupasäännösten, esimerkiksi jätelain siirtymäsäännösten, perusteella. Tämä on korvattu vanhojen laitosten ajallisesti porrastetulla velvollisuudella luvan hakemiseen. Ajankohdista säädettäisiin tarkemmin asetuksella.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esityksellä on liittymäkohtia ympäristölupaa koskevien säännösten uudistamiseen. Ympäristöministeriö asetti 13 päivänä huhtikuuta 1994 toimikunnan, jonka tehtävänä yhtäältä on tehdä ehdotukset lainsäädäntötoimiksi, jotka ovat tarpeen Euroopan yhteisössä valmisteltavana olevan yhtenäistä ympäristön pilaantumisen ehkäisy- ja valvontajärjestelmää koskevan direktiivin panemiseksi täytäntöön Suomessa, ja toisaalta selvittää vesilain mukaisten lupa-asioiden, erityisesti pilaamislupien, käsittelyä hallinnollisissa menettelyssä ja käsittelyn yhdenmistä ympäristölupa-asioiden käsittelyyn sekä ympäristölupia koskevan lainsäädännön muuta kehittämistarvetta ja tehdä tätä koskevat ehdotukset. Toimikunnan pidennetty määräaika päättyy 31 päivänä lokakuuta 1995.

Ympäristölupapäätöksistä tehtyjen valitusten käsittelyä selvitetään oikeusministeriön 13 päivänä maaliskuuta 1994 asettamassa toimikunnassa. Toimikunnan tulee selvittää vesituomioistuinten muuttaminen ympäristötuomioistuimiksi, tehdä ehdotus niiden toimialasta ja suhteesta muihin viranomaisiin siten, että ympäristötuomioistuimet voisivat mahdollisimman laaja-alaisesti toimia muutoksenhakuasteena ympäristöä koskevissa lupa-asioissa ja niihin rinnastettavissa asioissa, sekä selvittää muutoksen vaikutukset lainsäädännön eri aloilla.

Esitys liittyy myös valmisteilla olevaan luonnosuojelulain kokonaisuudistukseen. Uudistusta on valmisteltu ympäristöministeriön 17 päivänä maaliskuuta 1993 asettamassa työryhmässä, jonka tulee muun muassa tarkastella sitä, miten mahdollisesta Euroopan yhteisöön

liittymisestä johtuvat velvoitteet tulisi ottaa huomioon Suomen luonnonsuojelulainsäädännössä. Työryhmä on tarkastellut, mitä muutoksia luontotyyppien sekä luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta annettu Euroo-

pan yhteisön direktiivi (92/43/ETY) eli niin sanottu elinympäristödirektiivi aiheuttaisi luonnonsuojelulakiin ja muuhun ympäristönsuojelulainsäädäntöön.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Ilmansuojelulaki

1 §. Lain säännöstä täsmennettäisiin siten, että lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisi vain nimenomainen säteilyvaaran torjuminen. Savukaasujen mahdollisesti sisältämät radioaktiiviset aineet eivät voisi estää ilmansuojelulain soveltamista.

2 §. Ilmansuojelulain tulkinnassa keskeinen säännös on 2 §:n määritelmä ilman pilaantumisesta. Nykyisen säännöksen mukaan ilman pilaantumisella tarkoitetaan sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa ilman koostumuksen tai sen ominaisuuksien muuttumista, josta joko välittömästi tai välillisesti aiheutuu haittaa terveydelle, merkittävää haittaa elollisen luonnon toiminnoille, muun ympäristön merkittävää vahingollista muuttumista, merkittävää taloudellista vahinkoa tai merkittävää viihtyisyyden vähentymistä taikka muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus.

Ilman pilaantumisen määritelmästä poistettaisiin haitan merkittävyyttä korostavat ilmaiset. Muutoksen jälkeen terveydelle aiheutuvan haitan arviointi ei määritelmän tasolla enää olisi eri asemassa kuin muiden haittojen arviointi. Samalla säännökseen kuitenkin lisättäisiin terveydellisen haitan oheen maininta vaaran aiheuttamisesta terveydelle. Muutettavaan säännökseen siirrettäisiin siten nykyisen määritelmäsäännöksen sisältö, joka on johdettu ilmansuojelulakia koskevan hallituksen esityksen (HE 35/1981 vp) perusteluista. Niissä todetaan, että terveydellinen haitta voi ilmetä yleisen terveydentilan vaarantumisena tai vaarana riskiryhmille, kuten vanhuksille ja lapsille sekä allergiasta kärsiville, taikka henkilöiden sairastumisena tai vammautumisena. Terveydellisen haitan käsitteeseen on siten katsottu sisältyvän

paitsi konkreettisesti ilmenevät haitat, kuten sairaudet, myös sairastumisen riskin kasvaminen.

Myös jätelain useissa säännöksissä on omakuttu käsitteet vaara tai haitta terveydelle. Toisin on menetelty terveydensuojelulaissa. Terveydensuojelulain tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen sekä ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveyshaitalla tarkoitetaan ihmisessä todettavaa sairautta, muuta terveydenhäiriötä tai sellaisen tekijän tai olosuhteen esiintymistä, joka voi vähentää väestön tai yksilön elinympäristön terveellisyttä. Terveydensuojelulakia ja lakia ympäristölupamenettelylain 2 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 42/1994 vp) perusteluissa todetaan, että terveyshaitta voisi ilmetä pitkäaikaisena tai lyhytaikaisena altistumisena terveydelle haitalliseksi tai myrkylliseksi tunnetulle kemialliselle aineelle siinä määrin, että sairauden tai muun terveyshaitan syntyminen on mahdollista.

Ilman pilaantumisen määritelmää muutettaisiin myös siten, että pilaantumisenä pidettäisiin paitsi haitan myös vaaran aiheuttamista elollisen luonnon toiminnoille. Muutos korostaisi sitä seikkaa, että ilman epäpuhtauksien elollisessa luonnossa aiheuttamat muutokset tapahtuvat yleensä vähitellen hyvin pitkän ajan kuluessa.

Lisäksi säännöstä muutettaisiin siten, että määritelmässä tarkoitettun viihtyisyyden vähentymisen tulisi olla yleistä. Aivan yksittäiset viihtyisyyden loukkaukset, johon voitaisiin soveltaa eräistä naapuruussuhteista annetun lain mukaisia menettelyjä, eivät täyttäisi ehdotetun lain muutoksen mukaista yleistä viihtyisyyden vähentymisen määritelmää.

Vaatus, että haitta on merkittävä, toimenpidekynnyksenä päästöjä rajoittaviin toimiin

ryhtymiselle, siirrettäisiin luvan myöntämisedellytyksiä koskevaan lain 14 §:ään. Sen mukaan luvan myöntämisen yhtenä edellytyksenä olisi, että toiminta ei aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle eikä muutoin merkittävää ilman pilaantumista. Luvanhakuvollinen toiminta voisi siten aiheuttaa merkittävää vähäisempää muuta kuin terveysvaaraa tai -haittaa aiheuttavaa ilman pilaantumista. Terveysvaara ja -haitta tulisi ehkäistä.

Myös lain 9 §:ää muutettaisiin vastaavasti. Valtioneuvosto voisi antaa yleisiä määräyksiä ja ohjeita terveysvaaran tai terveyshaitan taikka muutoin aiheutuvan merkittävän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi. Samoin kirjoitettaisiin 21 a §, joka koskee viranomaisen mahdollisuutta puuttua kielloin ja rajoituksin ilmaa pilaavaan toimintaan.

Ilman pilaantumisen määritelmässä säilyisi edelleenkin sekä haitan välittömyys että välillisuus. Muun muassa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumisen vuoksi haittojen välillisyyden merkitys korostuu. Haitat voivat ilmetä kaukanakin päästölähteestä, muissa maissa tai esimerkiksi sitä kautta, että ilmaan johdettavat päästöt pilaavat vesistöjä tai meriä. Myös maapallon laajuiset ongelmat kuten otsonikerroksen ohentuminen ja kasvihuoneilmiön voimistuminen merkitsevät haittojen välillisyyden korostumista.

Ilmansuojelulaki on tarkoitettu antamaan suojaa ulkoilman pilaantumista vastaan. Tämä lain perusajatus on ilmennyt lain 2 §:n 2 momentista. Nyt maininta ulkoilmasta siirrettäisiin ilman pilaantumisen määritelmään 2 §:n 1 momenttiin, jolloin maininta siitä voitaisiin poistaa 2 momentista. Maininnalla ulkoilmasta ilmaistaan se, ettei ilmansuojelulakia sovelleta välittömästi sisäilman suojelussa, jota tarkoitusta varten on omaa lainsäädäntöä. Viittauksella ulkoilmaan tarkoitetaan ilmansuojelulaisa paitsi ilmaa alailmakehässä, esimerkiksi taajamailmaa, myös ilmaa ilmakehän ylemmissä kerroksissa. Näin ollen muutoksella ei tarkoiteta muuttamaan ilmansuojelulain nykyistä soveltamisalaa.

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan määritelmää 2 §:n 2 momentissa laajennettaisiin koskemaan paitsi rakennuksen ja laitoksen käyttämistä myös alueen käyttämistä taikka muun toiminnan järjestämistä siten, että siitä saattaa aiheutua ilman pilaantumista. Tämä mahdollistaisi kaikkien ilmansuojelulain mukaisten sääntelykeinojen käytön esimerkiksi

tiettyihin liikenteen päästöjen kannalta merkittäviin alueisiin, kuten liikennevarikoihin ja pysäköintitaloihin. Näiden aiheuttamat päästöt voivat merkitykseltään täysin rinnastua erilaisten teollisten toimintojen päästöihin. Muutos korostaisi myös, että ilmansuojelulain mukaisia sääntelykeinoja on voitava käyttää erilaisten hajapäästöjen sääntelyssä.

Lain 9 §:n mukainen valtioneuvoston toimivalta on yleinen eikä ole sidottu ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan määritelmän mukaisiin toimintoihin.

2 a §. Uudessa 2 a §:ssä määriteltäisiin paras käyttökelpoinen tekniikka. Kyseistä tekniikkaa sovellettaisiin uutena periaatteena ilmansuojelulain nojalla annettavissa valtioneuvoston yleisissä ohjeissa ja määräyksissä sekä lupamenettelyssä. Periaatetta käytettäisiin tällöin määrättäessä päästöille raja-arvoja joko valtioneuvoston päätöksellä tai yksittäisen laitoksen lupapäätöksessä.

Olennaista periaatteen toteuttamisessa olisi, että määritelmän mukaiset tekniset ratkaisut eivät olisi ennalta määrättyjä. Määrättyä olisi sen sijaan se määrä, johon saakka päästöjä voitaisiin vähentää tai rajoittaa parhaan käyttökelpoisen tekniikan avulla. Vaihtoehtoiset tekniikat, joilla tämä taso voitaisiin saavuttaa, toteuttaisivat parhaan käyttökelpoisen tekniikan.

Parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaate liittyy kahteen muuhun ympäristönsuojelun periaatteeseen eli ennaltaehkäisyyn periaatteeseen ja varovaisuusperiaatteeseen. Taustana näissä periaatteissa on yhtäältä se, että ympäristön laatuavoitteita, esimerkiksi happamoitumisen kannalta kriittistä kuormitusta tai terveydelle haittattomia ilman epäpuhtauspitoisuuksia, ei aina voida määritellä täysin täsmällisesti ja toisaalta se, että ympäristöön joutuvien lukuisten epäpuhtauksien kaikkia pitkäaikaisvaikutuksia ei kyetä ennustamaan riittävän hyvin. Lisäksi useille ympäristöä kuormittaville aineille ei nykytietämyksen mukaan edes voida asettaa mitään hyväksyttävää kynnyсарvoa tai ympäristön laatuavoitetta. Näin päästöt tulisi aina pyrkiä vähentämään niin pieniksi kuin se teknistaloudellisesti on mahdollista.

Useat Suomea velvoittavat kansainväliset sitoumukset edellyttävät parhaan käyttökelpoisen tekniikan soveltamista muun muassa ilmansuojelussa ja ilmansuojelun lupamenettelyissä. Tällaisia ovat EY:n direktiivi teollisuuslaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen es-

tämisestä, direktiivi tiettyjen suurista polttolaitoksista ilmaan pääsevien epäpuhtauspäästöjen rajoittamisesta sekä direktiivit yhdyskuntajätteiden uusien ja olemassa olevien polttolaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen ehkäisemisestä.

Myös komission ehdotus direktiiviksi yhteisestä ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä ja valvonnasta edellyttää parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatteen soveltamista ympäristön pilaantumisen ehkäisyssä. Näin lakiehdotus ennakoii myös tämän direktiivin toimeenpanoa. Komission ehdotus sisältää parhaan käyttökelpoisen tekniikan määritelmän, jota on käytetty yhtenä perusteena esityksessä.

Lisäksi velvoittavat vuoden 1992 Itämeren alueen ja Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskevat yleissopimukset Suomea soveltamaan parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaatetta maalta pistelähteistä peräisin olevan, ilman kautta kaukokulkeutuvan merta pilaavan kuormituksen ehkäisemisessä. Näiden sopimusten ratifioimiseksi on säädetty uusi merensuojelulaki (1415/94) ja muutettu vesilaki (264/61, muut. 1416/94). Säädöksiin on omaksuttu parhaan käyttökelpoisen tekniikan määritelmät ja periaatteet. Ilmansuojelulakiin nyt ehdotettava määritelmä on samanlainen kuin nämä voimassa olevat määritelmät.

Parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla tarkoitettaisiin varsinaisten käytettävien tuotanto- ja puhdistusmenetelmien lisäksi näiden hallinta- ja seurantajärjestelmiä, kuten prosessien ja päästöjen tarkkailulaitteita ja päästötietojen käsittelymenetelmiä. Tekniikkaan kuuluisivat tässä myös kaikki ne toimintatavat, joilla laitos suunnitellaan ja rakennetaan, joilla sitä käytetään ja pidetään yllä sekä joilla se poistetaan käytöstä, jos ne voivat vaikuttaa hankkeesta aiheutuvaan ympäristön pilaantumisen vaaraan.

Jotta ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien päästöjen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi käytettävä tekniikka olisi parasta, sen tulee olla asianomaisella toimialalla prosessiltaan ja toimintatapojensa menetelmäkehityksen puolesta mahdollisimman tehokas ja kehittynyt. Tekniikan tulee myös soveltua mahdollisimman hyvin tarkasteltavina olevien päästöjen vähentämiseen mahdollisimman pieniksi, koska eri teollisuuden- ja tuotannonalojen, eri epäpuhtauspäästöjen sekä uusien ja vanhojen laitojen ilmansuojeluratkaisut ja niiden sovelta-

mismahdollisuudet voivat poiketa toisistaan huomattavasti.

Toisessa momentissa määriteltäisiin toteuttamiskelpoiseksi tekniikka, joka on kehittynyt niin pitkälle, että se on teollisesti ja tuotannollisesti sovellettavissa ja yleisesti saatavissa siihen toimintaan, mistä kulloinkin on kysymys. Näin ollen määritelmä ei sisällä tutkimus-, kehittä- tai koevaiheessa olevia teknisiä ratkaisuja.

Tekniikan on myös oltava taloudellisesti toteuttamiskelpoista ja mahdollista. Tätä arvioitaessa otetaan huomioon toiminnan aiheuttaman ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen. Tekniikan käyttökelpoisuutta tulee yleensä arvioida toimialoitain. Tällöin harkitaan, mikä tekniikka keskimäärin on kullakin teollisuuden- ja tuotannonalalla teknisesti toteutettavissa ja taloudellisesti mahdollista. Jos tekniikka yleensä on käyttökelpoista teollisuudenalalla, samanveroista tekniikkaa tulisi edellyttää kaikilta samankaltaisilta laitoksilta.

3 §. Ympäristöministeriön ilmansuojelutehtävien kuvausta uudistettaisiin vastaamaan jätelaissa olevaa luonnehdintaa ympäristöministeriön tehtävistä jätehuollossa.

Alueellisen ympäristökeskuksen tehtäviä täsmennettäisiin siten, että se myös edistäisi ilmansuojelulaissa ja alemmanasteisissa säännöksissä ja määräyksissä tarkoitettujen tehtävien hoitamista. Lisäksi alueellisen ympäristökeskuksen velvollisuutena olisi valvoa säännösten ja määräysten noudattamista.

4 §. Ilmansuojelulain mukainen kunnan valvontavelvollisuus sidottaisiin ilmansuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaan kunnassa.

Toisessa momentissa ei enää viitattaisi ympäristönsuojelulautakuntaan vaan kunnan ilmansuojelutehtäviä hoitaisi kunnan määräämä viranomainen (*kunnan ilmansuojeluviranomainen*). Viranomaisena ei voisi toimia kunnanhallitus. Lisäksi viitattaisiin ympäristölupamenettelylakiin kunnan ympäristölupaviranomaisen tehtävien osalta.

Säännöksessä oleva käsite ilman laatu ehdotetaan kirjoitettavan yhteen (ilmanlaatu) nykyisen kielenparren mukaisesti.

5 §. Nykyisen säännöksen mukaan kunnat voivat hoitaa ilmansuojelun seuranta-, tutkimus- ja suunnittelu- sekä koulutus- ja valistus-tehtäviä osittain myös yhteistoiminnassa.

Säännös on tarpeeton. Sen poistaminen ei rajoittaisi vaan pikemminkin laajentaisi kuntien

mahdollisuuksia hoitaa yhdessä säännöksessä mainittuja tehtäviä. Kuntien yhteistoimintaa sääntelevät kuntalain (365/95) 10 luvun säännökset. Kuntalain 76 §:n mukaan kunnat voivat sopimuksen nojalla hoitaa tehtäviään yhdessä. Sopimuksella voidaan tehtävä antaa jonkin kunnan hoidettavaksi yhden tai useamman muun kunnan puolesta. Samoin voidaan sopia, että tehtävän hoitaa kuntayhtymä.

Kuntien yhteistoimintasäännöksen tilalle lakiin lisättäisiin ympäristöministeriötä, alueellista ympäristökeskusta ja ilmansuojeluasioita hoitavia kuntien viranomaisia koskeva velvollisuus olla selvillä parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta. Velvollisuus ei olisi yleinen vaan se määräytyisi sen mukaan, mitä kunkin viranomaisen tehtävät edellyttävät.

Yksittäisiä toiminnanharjoittajia ja niiden hankkeita koskeva tieto parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta on yleensä toiminnanharjoittajalla itsellään. Viranomaiset joutuvat kuitenkin ottamaan kannan tähän hoitaessaan ilmansuojelulain mukaisia tehtäviään. Säännös ei siten tarkoittaisi sitä, että toiminnanharjoittajalla itsellään ei olisi velvollisuutta olla selvillä parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta ja sen kehityksestä.

Parasta käyttökelpoista tekniikkaa koskeva viranomaisten seurantavelvollisuus sisältyy ehdotukseen yhtenäistä ympäristön pilaantumisen ehkäisemistä ja valvontaa koskevaksi Euroopan unionin direktiiviksi.

Suomen ympäristökeskuksen tulisi seurata parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehittymistä sekä tehdä selvityksiä siitä.

Suomen ympäristökeskus säädettäisiin ilmansuojelulain 6 §:ssä tarkoitetuksi ilmansuojelun asiantuntijaviranomaiseksi ilmansuojeluasetuksen muutoksella.

5 a §. Otsonikerrosta heikentävistä aineista annettun Euroopan yhteisön asetuksen 6 ja 17 artikloissa tarkoitetuksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi säädettäisiin Suomen ympäristökeskus. Tämän tulisi ottaa vastaan jäljennökset otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevista, Euroopan yhteisöjen komission myöntämistä tuontiluvista sekä jäljennökset vuosittaisista ilmoituksista, joita otsonikerrosta heikentävien aineiden valmistajat, maahantuoja ja maastaviejät toimittavat komissiolle.

7 §. Toiminnanharjoittajan yleistä huolehtimisvelvollisuutta koskevasta säännöksestä poistettaisiin maininta ilman pilaantumisen ehkäisemisestä vain kohtuullisessa laajuudessa.

Kohtuus korvattaisiin maininnalla velvollisuudesta ehkäistä ilman pilaantumista mahdollisuuksien mukaan. Eri toiminnanharjoittajien mahdollisuudet ovat erilaisia. Luvanhakuvelvollisten toiminnanharjoittajien velvollisuus ehkäistä ilman pilaantuminen olisi ehdottomampi ja määräytyisi lakiehdotuksen 4 luvun säännösten perusteella.

Lupamenettelyssä ei sovellettaisi 7 §:n 1 momentin säännöstä, koska luvan myöntämisen yhtenä edellytyksenä olisi, ettei toiminnasta aiheutuisi vaaraa tai haittaa terveydelle taikka muutoin merkittävää ilman pilaantumista. Välitön vaatimus ilmansuojelutoimien kohtuullisuudesta ei sovi yhteen lupamenettelyn periaatteiden kanssa. Jos luvan myöntämisedellytyksiä ei ole, lupahakemus täytyy voida hylätä.

Toiminnanharjoittajille säädettäisiin velvollisuus olla selvillä toiminnan vaikutuksista ympäristöön, ei pelkästään ilmanlaatuun. Tämä olisi johdonmukaista myös ilman pilaantumisen määritelmässä mainittujen oikeushyvien kannalta.

Yleistä huolehtimisvelvollisuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon useita seikkoja, jotka mainitaan nykyisessä ilmansuojelulaissa. Tällaisia ovat sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ilmansuojelun kannalta sekä toimien toteuttamisen tekniset ja taloudelliset edellytykset. Säännöksestä poistettaisiin maininnat toiminnan harjoittamisen yleisistä edellytyksistä ja toiminnan merkityksestä yleisen edun kannalta.

Säännöksessä olevat käsitteet toiminnan harjoittaja ja ilman laatu ehdotetaan kirjoitettavan nykyisen kielenparren mukaisesti yhdyssanoiksi (toiminnanharjoittaja, ilmanlaatu).

7 a §. Alueelliselle ympäristökeskukselle ja kunnalle säädettäisiin velvollisuus antaa määräyksiä liikenteen rajoittamisesta taikka muista tarpeellisista toimista ilmanlaadun parantamiseksi, jos valtioneuvoston antamia yleisiä määräyksiä ilmanlaadusta ei alueellisen ympäristökeskuksen toimialueella tai kunnassa saavutetaisi.

Voimassa olevat ilmanlaatua koskevat EY:n direktiivit edellyttävät jäsenvaltioiden laativan ja panevan täytäntöön suunnitelmia ilmanlaadun parantamiseksi tilanteissa, joissa direktiivien mukaisia ilmanlaadun raja-arvoja ei noudateta. Jäsenvaltion on toimitettava komissiolle suunnitelmat tällaisten alueiden ilmanlaadun jatkuvasta parantamisesta. Suunnitelmissa, jot-

ka on laadittu ilman pilaantumisen luonteen, alkuperään ja kehitykseen liittyvän olennaisen tiedon perusteella, on kuvattava toimet, joihin on ryhdytty tai ryhdytään, sekä menetelyt, jotka jäsenvaltio on pannut toimeen tai panee toimeen.

Nykyiset valtioneuvoston päätöksen mukaiset ilmanlaadun ohjearvot ylitetään aika ajoin eräillä paikkakunnilla Suomessa. Rikkidioksidin ohjearvojen ylityksiä on viime vuosina esiintynyt yhä vähenevässä määrin. Ylitykset koskevatkin yleensä leijuma- ja häkäpitoisuuksia suurimmilla paikkakunnilla. Ylitykset aiheuttaa suurimmaksi osaksi liikenne.

Säännöksen soveltaminen edellyttäisi, että ilmanlaadusta on annettu määräysluonteisia raja-arvoja. Sekä ilmanlaadun ohjearvoissa että raja-arvoissa määritellään terveysvaikutusten, luontoon kohdistuvien vaikutusten tai muun perusteen nojalla sekä pitoisuus eli ohjearvon lukuarvo, tarkasteluajanjakso että sallittujen ylitysten määrä. Sallimalla määrätty määrä ylityksiä poistetaan lyhytaikaisten pitoisuushuippujen vaikutus ohjearvon tai raja-arvon ylittymiseen. Sallimalla tietty määrä ylityksiä voidaan säädellä keskimääräistä kuormitusta mutta samalla joudutaan sallimaan joitakin, joskus suuriakin, lukuarvon ylittäviä arvoja.

8 §. Viranomaisten olisi otettava ilmansuojelu huomioon tehtävissään mahdollisuuksien mukaan ja siinä tarkoituksessa pidettävä yhteyttä edellä 3 ja 4 §:ssä mainittuihin viranomaisiin. Säännöksen muutos ei aiheuttaisi merkittäviä muutoksia nykytilaan verrattuna.

8 a §. Luvanhakuvelvollisiin toimintoihin sovellettaisiin lain 4 luvun säännöksiä, joissa näiden toimintojen velvollisuuksista säädettäisiin yksityiskohtaisemmin. Lupamääräyksiä annettaessa olisi otettava huomioon lain 7 §:n 2 momentissa mainitut seikat.

Lain 9 ja 10 § sijoitettaisiin omaan uuteen lukuun valtioneuvoston ja ympäristöministeriön yleiset ohjeet ja määräykset.

9 §. Ilmansuojelulain 9 ja 9 a §:n nojalla annettavat yleiset ohjeet ja määräykset ovat ilmansuojelun tärkeä ohjausväline.

Lain 9 §:n nojalla annettuja päätöksiä on voimassa 17. Päätökset koskevat ilmanlaatua, voimalaitosten hiukkas-, rikki- ja typenoksidi-päästöjen vähentämistä, kivihiilen, raskaan polttoöljyn sekä dieselöljyn ja kevyen polttoöljyn rikkipitoisuuden rajoittamista, rikkipäästöjen vähentämistä sulfaattisellutehtaista, rikkihappotehtaista ja öljynjalostamoista, yhdys-

kuntajätteen polttoa, öljyjätteen polton rajoittamista, moottoribensiinin lyijy- ja bentseenipitoisuutta sekä moottoriajoneuvon joutokäynnin rajoittamista. Nykyisen 9 a §:n nojalla annettuja päätöksiä on voimassa kuusi. Päätökset koskevat otsonikerrokselle haitallisten aineiden valmistuksen, maahantuonnin, käytön ja luovuttamisen rajoittamista ja kieltämistä.

Valtioneuvosto voisi yleisistunnossaan antaa yleisiä ohjeita ja määräyksiä terveysvaaran tai terveyshaitan taikka muutoin merkittävän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi. Päätöksen teon edellytyksiä muutettaisiin edellä 2 §:ään ehdotettavan muutoksen vuoksi. Näin kynnys valtioneuvoston yleisille ohjeille ja määräyksille säilyisi samana kuin se on nykyisessä ilman-suojelulaissa.

Päätöksiä antaessaan valtioneuvoston tulisi ottaa huomioon paras käyttökelpoinen tekniikka, joka on määriteltä lakiehdotuksen 2 a §:ssä. Periaate olisi soveltuvin osin otettava huomioon kaikissa valtioneuvoston päätöksissä mutta keskeinen se olisi annettaessa päätöksiä päästöistä tai erikseen rajattujen toimivaltuuksien perusteella teknisistä menetelmistä vähentää päästöjä.

Määräyksiä ja ohjeita voisi antaa ilmanlaadusta ja laskeumasta (1 momentin 1 kohta). Määräykset ja ohjeet voisivat siten edelleenkin kohdistua aineen enimmäispitoisuuteen ilmassa tai enimmäismäärään laskeumassa. Lakiehdotuksen 7 a §:ään sisältyy alueellista ympäristökeskusta ja kunnan ilmansuojeluviranomaista koskeva velvoite ryhtyä toimiin ilmanlaadun parantamiseksi, jos määräyksiä ei saavuteta kunnassa. EY:n voimassa olevat direktiivit edellyttävät viranomaisten muun muassa laativan ja panevan täytäntöön suunnitelmia ilmanlaadun parantamiseksi tilanteissa, joissa direktiivien mukaisia ilmanlaadun raja-arvoja ei noudateta.

Määräyksiä ja ohjeita voisi antaa päästöistä ilmaan (1 momentin 2 kohta). Nykyisen säännöksen mukaan määräyksiä ja ohjeita voidaan antaa aineen enimmäispitoisuudesta ilmaan tulevassa päästössä tai ilmaan tulevan aineen enimmäismäärästä. Säännöksen nojalla annetut normit ovat olleet luonteeltaan päästön määrän suurimpia sallittuja enimmäisarvoja. Rajoittavan sanamuodon mukaan valtioneuvosto ei ole esimerkiksi voinut antaa määräystä velvollisuudesta johtaa laitoksessa syntyvät savukaasut savupiipun kautta ulos. EY:n ilmansuojeludirektiiveissä sen sijaan on tällaisia määräyksiä,

jotka liittyvät ilmaan johdettavien päästöjen sääntelyyn päästön enimmäisarvoa väljemmin ilman, että kyseessä ovat varsinaiset määräykset laitoksessa käytettävästä valmistus- tai puhdistustekniikasta.

Muutoksen tarkoitus ei ole, että valtioneuvosto ryhtyisi yleisesti antamaan ohjeita ja määräyksiä laitosten valmistus- ja puhdistusteknisistä menetelmistä. Näistä valtioneuvostolla olisi toimivaltuus antaa päätöksiä vain säännöksessä erikseen mainituissa tilanteissa eli maatalouden päästöjen sääntelemiseksi sekä asfalttiasemien ja kivenmurskaamojen päästöjen rajoittamiseksi.

Päästörajoitusten lukuarvoja valmisteltaessa tulisi ottaa huomioon paras käyttökelpoinen tekniikka. Sitä käytettäisiin päästöarvojen valmistelun tärkeänä lähtökohtana. Parhaan käytökelpoisen tekniikan periaate saisi sisällön ja sovelluksensa ilmansuojelussa yleisesti sitä kautta, että päästöarvot pohjautuisivat siihen.

Valtioneuvosto voi nyt antaa määräyksiä ja ohjeita valmistettavien, maahan tuotavien, luovutettavien ja käytettävien aineiden, valmisteiden ja tuotteiden koostumuksesta. Nyt ehdotetaan, että valtioneuvosto vastedes voisi antaa määräyksiä ja ohjeita myös maasta vietävien aineiden, valmisteiden ja tuotteiden koostumuksesta (1 momentin 3 kohta). Viennin rajoittamiseen kohdistuvia toimia Suomelta edellyttää otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevan Montrealin pöytäkirjan velvoitteiden toimeenpano. Vientiin kohdistuvia velvoitteita on toistaiseksi annettu kemikaalilain nojalla.

Lain 9 §:n 1 momentin 4, 5 ja 6 kohdat säilyisivät entisen sisältöisinä.

Happamoituminen on merkityksellinen ilmansuojeluongelma Suomessa. Tehtyjen selvitysten mukaan rikin ja typen happamoittavan laskeuman niin sanottu kriittinen kuormitus ylittyy eniten Etelä-Suomessa, missä laskeumatkin ovat suurimmat. Kriittinen kuormitus, millä tarkoitetaan yhden tai useamman epäpuhtauden kvantitatiivista arvoa, jota pienemmät kuormitusarvot eivät tietyissä herkissä ympäristön osissa nykytietämyksen valossa aiheuta merkityksellisiä haitallisia vaikutuksia, ylittyy huomattavan paljon myös Pohjois-Suomessa. Eteläisimmässä Suomessa kriittinen kuormitus ylittyy kaikilla metsämailla sekä jopa neljässä viidesosassa järvistä. Rikkilaskeuman osuus happamoittavasta kuormituksesta on Suomessa noin 50 prosenttia, nitraat-

tilaskeuman osuus noin 30 prosenttia ja ammoniumlaskeuman osuus noin 20 prosenttia.

Suomen rikkipäästöt ovat vähentyneet vuodesta 1980 lähes 80 prosenttia. Rikkipäästöjen ei myöskään aiota antaa kasvaa vaan niiden tulisi pysyä nykyisellään tai vielä vähän pienempinäkin, kuten valtioneuvoston 17 päivänä tammikuuta 1991 tekemä rikkipäästöjen 80 prosentin vähentämistä koskeva periaatepäätös edellyttää, mikä saavutettaneenkin rikkitoimikunta II:n vähennysohjelman (komiteanmietintö 1993:6) mukaisin toimin. Suomi on allekirjoittanut pöytäkirjan rikkipäästöjen edelleen vähentämisestä kesäkuussa 1994 Oslossa. Pöytäkirjassa Suomi sitoutuu vähentämään rikkipäästöjään 80 prosenttia vuoteen 2000 mennessä vuoden 1980 määrästä.

Suomi on kansainvälisesti sitoutunut jäädyttämään typen oksidien päästöt viimeistään vuonna 1995 siihen määrään, joka vallitsi vuonna 1987. Typen oksidien päästöjen tai niiden valtiosta toiseen kulkeutuvan vuoron rajoittamista koskeva pöytäkirja allekirjoitettiin lokakuussa 1988 Sofiassa. Tällöin Suomi yhdessä 11 muun Euroopan maan kanssa lisäksi ilmoitti vähentävänsä typen oksidien päästöjään noin 30 prosenttia vuoden 1980 määrästä vuoteen 1998 mennessä. Typenoksiditoimikunnan (komiteanmietintö 1990:11) mietinnön ehdotusten toteuttamisen on arvioitu merkitsevän energiantuotannon ja liikenteen päästöjen vähentämistä noin 15 prosenttia. Ilman epäpuhtausien kaukokulkeutumisopimuksen toimeenpanoelimitys on ryhdytty valmistelevaan uutta typpiyhdisteiden päästöjen vähennyspöytäkirjaa.

Ympäristöministeriön ammoniakkityöryhmä (ympäristöministeriö, työryhmän mietintö 58:1991) arvioi, että Suomen ammoniumtyppilaskeumasta noin kolmannes on peräisin kotimaasta ja yli kolmannes naapurimaistamme. Suomen ammoniakkipäästöistä arvioitiin 1980-luvulla tulevan lähes 80 prosenttia kotieläinten lannasta ja virtsasta, vajaa 10 prosenttia turkistarhauksesta, alle 10 prosenttia väkilannoiteista ja loput prosessiteollisuudesta.

Ammoniakkityöryhmä päätyi ehdottamaan, että karjanhoidon ja turkistarhauksen ammoniakkipäästöjä rajoitettaisiin ottamalla käyttöön päästöjä vähentäviä menetelmiä ruokinnassa, eläinsuojissa, lannan käsittelyssä ja varastoinnissa sekä lantaa pellolle levitettäessä. Työryhmän mietintöön ei sisällynyt säädöseh-

dotuksia. Samat toimet vähentäisivät ympäristön kuormitusta vähentämällä päästöjä sekä ilmaan että veteen.

Vesi- ja ympäristöhallituksen maaliskuussa 1994 asettamassa projektiryhmässä on laadittu ehdotus vesi- ja ympäristöhallituksen toimintaohjelmaksi kotieläintalouden ammoniakkipäästöjen vähentämiseksi. Työryhmän mietinnössä todetaan, että koska maatalouden päästöt ovat hajapäästöjä, on vaikeaa antaa sellaisia ohjeita tai määräyksiä, jotka olisivat suoraan sidottuja yhden yksikön päästöihin. Tavoitteita olisikin parempi tarkastella työmenetelmien, laitteiden, rakennusten ja rakennelmien antamien edellytysten kautta, joiden muutokset, uusimiset ja korjaamiset ovat maatalouden ympäristöohjelmaa parastaikaa toteutettaessa koko ajan tekeillä. Jos kuitenkin näyttää siltä, että ammoniakkipäästöt eivät esitettyillä toimenpiteillä vähene tavoitteen mukaisesti vuoteen 2000 mennessä, tulee työryhmän mukaan hyvissä ajoin ennen vuotta 2000 harkita myös tarpeellisia hallinnollisia ohjauskeinoja.

Ilmansuojelulain muutoksessa varauduttaisiin siihen periaatteelliseen mahdollisuuteen, että maatalouden päästöjen vähentämiseksi tarvittaisiin normiohjausta. Tämän mukaisesti valtioneuvostolle säädettäisiin toimivaltuus antaa yleisiä ohjeita ja määräyksiä maatalouden, karjatalouden ja turkistalouden päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista menetelmistä, laitteista, rakennuksista ja rakennelmista (1 momentin 7 kohta). Toimivaltuus määriteltäisiin ehdotetulla tavalla, koska maatalouden päästöt ovat hajapäästöjä, joista ei voida määrätä antamalla lukuarvoihin sidottuja päästöjen enimmäisarvoja.

Asfalttiasemien ja kivenmurskaamojen päästöjen vähentämisestä ei myöskään ole järkevää antaa päästömääräyksiä, jotka perustuvat päästön enimmäisarvoihin. Tähän tulokseen tuli ilmansuojelun neuvottelukunta vuonna 1984 laatimassaan selvityksessä. Neuvottelukunta esitti tällöin, että ympäristöministeriö valmistelisi asfalttiasemien ja kivenmurskaamojen haittojen estämistä ja valvontaa koskevia ohjeita siten, että ne perustuisivat pölynpoistomenetelmien ja suojaetäisyyksien mukaiseen asemien luokitteluun.

Valtioneuvostolla ei ole ollut toimivaltuutta antaa ilmansuojelun neuvottelukunnan esittämiä ohjeita tai määräyksiä asfalttiasemille ja kivenmurskaamoille. Lakiehdotuksen mukaan valtioneuvosto voisi antaa yleisiä määräyksiä ja

ohjeita näiden laitosten päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista menetelmistä, laitteista, rakennuksista ja rakennelmista (1 momentin 7 kohta).

Asfalttiasemien ja kivenmurskaamojen ympäristönsuojelussa on toistaiseksi käytännössä nojaututtu Tielaitoksen laatimiin oppaisiin. Koska asfalttiasemat ja kivenmurskaamot ovat kohtalaisen yhtenäinen suurehko laitosryhmä, olisi järkevää ja samalla lupaviranomaisten työtä säästävää päättää näiden laitosten ilman- suojelusta yleisin ohjein tai määräyksin.

Valtioneuvosto voisi 9 §:n 2 momentin mukaan antaa yleisiä ohjeita ja määräyksiä muista 1 momentin kohtiin rinnasteisista seikoista sekä muista päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista toimista, jos ohjeet ja määräykset ovat tarpeen Suomen kansainvälisten velvoitteiden panemiseksi täytäntöön.

Kansainvälisillä velvoitteilla tarkoitetaan tässä erityisesti Suomea velvoittavia Euroopan yhteisön asetuksia, direktiivejä ja päätöksiä. Toimivaltuus ei rajaudu pelkästään näihin vaan sitä voitaisiin käyttää myös muiden Suomea velvoittavien kansainvälisten sopimusten panemisessa täytäntöön, jos kysymyksessä on riittävän täsmällinen ja yksityiskohtaisesti määritelty velvoite.

Ohjeet ja määräykset voitaisiin tarpeen vaatiessa antaa erilaisina eri alueille. Aikaisemmin vain ohjeet voitiin antaa erilaisina eri alueille. EY:n ilmansuojeludirektiiveissä on useita määräyksiä, joiden perusteella jäsenvaltio niin halutessaan voi käyttää tarpeen mukaan oikeutta antaa erilaisia määräyksiä eri alueille. Teollisuuden eri toimialoille annettavia erilaisia yleisiä ohjeita ja määräyksiä koskeva mahdollisuus on kirjattu lakiin tulkintaepäselvyyksien poistamiseksi.

Osa valtioneuvoston toimivaltuuksista nykyisessä laissa ja myös ehdotetuissa muutoksissa on sellaisia, että ne voivat vaikuttaa tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen aiheuttamalla kaupan teknisiä esteitä. Nämä seikat olisi tarkoin selvitettävä ja otettava huomioon tällaisten yleisten määräysten valmistelussa.

Hallitusmuodon 40 §:n muutoksen (1119/93) mukaan valtioneuvostolla tarkoitetaan kokonaisuutta, joka koostuu valtioneuvoston yleisistunnosta ja ministeriöistä. Ratkaisuvallan jaosta yleisistunnon ja ministeriöiden kesken säädetään valtioneuvostosta annetun lain (1120/93) mukaan viime kädessä valtioneuvoston ohjesäännössä. Sanotun lain 5 § ei aina-

kaan yksiselitteisesti osoita yleisiä ohjeita valtioneuvoston yleisistunnon toimivaltaan kuuluviksi. Hallitusmuodon 40 §:n 2 momentin mukaan yleisistunto ratkaisee laajakantoiset ja periaatteellisesti tärkeät asiat sekä ne muut asiat, joiden merkitys sitä vaatii. Maininta yleisistunnosta 9 §:ssä osoittaisi, että toimivalta aina kaikissa säännöksen mukaisissa asioissa olisi valtioneuvoston yleisistunnolla.

Suomen säädöskokoelmasta annetun asetuksen (696/80) mukaan lain ja asetuksen täytäntöönpanoa koskevat valtioneuvoston päätökset on julkaistava säädöskokoelmassa. Tämä velvoite koskee myös ilmansuojelulain 9 §:n nojalla annettuja päätöksiä.

9 a §. Nykyistä säännöstä täydennettäisiin siten, että valtioneuvosto voisi antaa yleisiä määräyksiä tai ohjeita aineen, valmisteen tai tuotteen maastaviennin rajoittamisesta tai kieltämisestä. Tällaiset määräykset olisivat olleet tarpeen otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevan Montrealin pöytäkirjan täytäntöönpanemiseksi. Nykyisin tarpeelliset määräykset on annettu kemikaalilain nojalla.

10 §. Voimassa olevan ilmansuojelulain mukaan ympäristöministeriö voi antaa ohjeita ilmanlaadun ja päästöjen tarkkailusta, ilmansuojeluviranomaisten tehtävien suorittamisesta sekä muista näihin rinnastettavista seikoista. Toimivaltaa antaa määräyksiä ympäristöministeriöllä ei nykyisen lain mukaan ole.

Ympäristöministeriö on antanut ohjeita ilmoitusmenettelystä, ilmanlaadun seurannasta, ilmanlaadun mittaamisesta ja mittaustulosten vertaamisesta ohjearvoihin, lääninhallitusten ja kuntien ilmansuojelutehtävistä, päästöjen tarkkailusta sekä eräiden valtioneuvoston päätösten täytäntöönpanosta.

Olenaisinta ehdotetussa muutoksessa olisi ympäristöministeriön mahdollisuus antaa yleisiä määräyksiä säännöksessä mainituissa tapauksissa. Toisin kuin valtioneuvoston toimivalta ympäristöministeriön toimivalta koskisi teknisluonteisia seikkoja, joilla ei olisi samanlaista periaatteellista merkitystä kuin valtioneuvostossa päätettävillä asioilla. Ympäristöministeriön päätösten taloudelliset vaikutukset olisivat myös selvästi vähäisempiä. Näistä syistä päätösvalta säännöksessä mainituissa asioissa kuuluisi ympäristöministeriölle eikä valtioneuvoston yleisistunnolle.

Ehdotuksen mukaan ympäristöministeriö voisi antaa yleisiä määräyksiä ja ohjeita päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilmanlaadun

tarkkailusta (1 kohta). Ympäristöministeriö on antanut näistä asioista kolme ohjekirjettä. Määräykset ilmanlaadun ja päästöjen tarkkailusta ovat yleisiä EY:n direktiiveissä, jotka koskevat ilmanlaadun seuranta- ja päästöjen vähentämistä. Ohjekirjeillä ei voida kuitenkaan panna täytäntöön direktiiveissä olevia tällaisia määräyksiä, koska direktiivit on pantava täytäntöön sitovin säännöksiin tai määräyksiin kussakin jäsenmaassa.

Ympäristöministeriö voisi antaa määräyksiä ja ohjeita viranomaisille siitä, miten ilman epäpuhtauksista ja niiden vaikutuksista tiedotetaan yleisölle (2 kohta). Euroopan yhteisön direktiivi otsonin aiheuttamasta ilman pilaantumisesta edellyttää, että valtio järjestää tiedottamisen, kun alailmakehän otsonipitoisuudet kohoavat direktiivissä annettuja niin sanottuja kynnyksarvoja suuremmiksi. Ympäristöministeriö ja Ilmatieteen laitos ovat kesäkuussa 1994 tehneet sopimuksen kohonneita alailmakehän otsonipitoisuuksia koskevan tiedottamisen järjestämisestä. Sopimuksen mukaan Ilmatieteen laitos huolehtii tiedottamisesta väestölle.

Ympäristöministeriö voisi myös määrätä, mitä standardia on käytettävä lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden soveltamisessa (3 kohta). Standardien laatiminen ja hyväksyminen perustuu vapaaehtoiseen standardointityöhön. Ympäristöministeriö ei toimivaltuutensa nojalla hyväksyisi standardeja vaan voisi vain määrätä olemassa olevien standardien käyttämisestä tarpeen mukaan. Velvoittavat standardiviittaukset ovat yleisiä EY:n direktiiveissä, joissa säännellään ilmanlaadun mittaamista, päästöjen vähentämistä ja päästöjen tarkkailua sekä polttoainelaitteiden laatuvaatimuksia.

Ympäristöministeriö voisi antaa tarkempia ohjeita lain nojalla annettavan asetuksen tai valtioneuvoston yleisen määräyksen soveltamisesta taikka myöntää poikkeuksia niistä siinä laajuudessa kuin asetuksessa säädetään tai valtioneuvoston päätöksessä määrätään (4 kohta). Ympäristöministeriön poikkeustoimivalta näissä tapauksissa rajattaisiin selkeästi ylemmänasteisessa säännöksessä. Poikkeuksen myöntäminen valtioneuvoston päätöksestä voisi olla tarpeellista esimerkiksi tilanteissa, joissa säännellään tuotteiden laatuvaatimuksia, jolloin yleiset normit saattaisivat johtaa turhan jäykkään sääntelyyn. Tällöin voisi olla tarpeellista poiketa yleisestä tuotteen laatuvaatimuksista koskevasta valtioneuvoston päätöksen määräyksestä

esimerkiksi silloin, kun terveys- tai turvallisuuspoliittiset syyt vaativat ilman, että kuitenkaan samalla aiheutetaan ilman tai muun ympäristön pilaantumista.

Ympäristöministeriö voisi myös antaa ohjeita lain 3 ja 4 §:ssä tarkoitetuille viranomaisille näiden tehtävien hoitamisesta (5 kohta).

10 a §. Säännöksessä ehdotetaan, että ympäristöministeriö toimisi otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun EY:n asetuksen 3 ja 4 artiklan mukaisena toimivaltaisena viranomaisena. Asetuksen 3 artiklan mukaan toimivaltainen viranomainen voisi myöntää poikkeuksia asetuksen mukaisista kielloista ja rajoituksista valmistaa otsonikerrosta heikentäviä aineita. Vastaavasti 4 artiklan mukaan toimivaltainen viranomainen voisi myöntää poikkeuksia myynnin rajoituksista ja kielloista. Poikkeusten myöntämisen edellytykset on säännelty EY:n asetuksessa.

Ympäristöministeriö ehdotetaan toimivaltaiseksi viranomaiseksi näissä tapauksissa, koska toimivalta rinnastuu edellä 10 §:n 4 kohdan mukaiseen toimivaltaan.

11 §. Nykyinen lain mukainen ilmoitus ehdotetaan korvattavaksi uudella ilmaluvalla. Muodollisesti ilmoitusmenettely on jo nykyisinkin osa ympäristölupamenettelyä. Ympäristölupamenettelyyn sisältyvät ilmansuojelulain mukaisen ilmoituksen lisäksi terveydensuojelulain mukainen sijoituslupa, jätelain mukainen jäte-lupa ja naapuruussuhdelain mukainen sijoituslupa. Ilmansuojelulain mukainen menettely poikkeaa muista siinä, että se on muodollisesti ja lakiteknisesti ilmoitusmenettely, kun taas muut itsessäänkin ovat varsinaisia lupamenettelyjä.

Luvanhakuvelvollisista toiminnoista säädetäisiin, kuten nykyisinkin, asetuksella. Luvan-hakuvelvollisuus koskisi, kuten voimassa olevan lain ilmoitusvelvollisuuskkin, toiminnan aloittamista ja sen olennaista muuttamista.

Luvanvaraisuus merkitsee käytännössä sitä, että toimintaa ei saa aloittaa ilman lainvoimaista lupaa. Lupamenettelyssä lupahakemus voidaan hylätä, jos luvan edellytykset eivät täyty, ja siten estää aiottu toiminta. Ilmoitusmenettelyssä sen sijaan viranomaisen päätöksen puuttuminen ei estä toiminnan aloittamista eikä ilmansuojelulain mukaisen ilmoituksen johdosta tehdyllä päätöksellä voida myöskään kieltää toimintaa. Näin ollen ympäristölupaa ei nykyisin voida evätä ilmansuojelulain nojalla. Toimintaa voidaan kuitenkin nykyisinkin säännel-

lä ilmansuojelulain 15 §:n mukaisin erityisin määräyksin. Ainakin periaatteessa toimintaa koskevat erityiset määräykset voidaan antaa niin ankarina, että toiminta käytännössä estyy.

Ympäristölupamenettelyn yhtenäistämiseksi ja ilmansuojelun merkityksen vahvistamiseksi laitosten ympäristölupakäytännössä olisi tarpeen muuttaa myös ilmansuojelulain mukainen ratkaisu luparatkaisuksi.

Suomea velvoittava, teollisuuslaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen estämistä koskeva EY:n direktiivi edellyttää, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavalle toiminnalle on saatava ennakkolupa ja toiminta on tarvittaessa voitava myös kieltää ilmansuojeluperusteilla. Myös Itämeren alueen ja Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskevat yleissopimukset edellyttävät, että ilman kautta meren pilaantumista aiheuttaville toimintoille on oltava ennakkolupa.

Ilmaluvanhakuvelvollisten laitosten luetteloon saattaa vastedes vaikuttaa EY:n direktiivi luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta. Direktiivin mukaan hanke, jolla todennäköisesti on merkityksellinen vaikutus direktiivin mukaiseen luonnonsuojelualueeseen, tulee alistaa erityiseen vaikutusten arviointiin ja lupamenettelyyn.

12 §. Ehdotettavan säännöksen mukaisesti ympäristöministeriö voisi edelleenkin yksittäistapauksissa määrätä, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan olisi haettava ilmalupa, vaikkei luvanhakuvelvollisuutta olisi asetuksella säädetty.

Nykyisen lain mukaista mahdollisuutta määrätä yksittäinen laitos ilmoitusvelvolliseksi ympäristöministeriö on käyttänyt ainoastaan 15 kertaa. Päätökset ovat koskeneet erilaisia liuottimia käyttäviä tuotantolaitoksia, valimoa, puukipsilevytehdasta, rehutehdasta, öljynpuristamaa, teräsrakenteiden hiekkapuhaltamaa, metalliromun briketöintilaitosta ja fenolimuo-
vieronitehdasta. Säännöksen säilyttäminen ilmansuojelulaissa on edelleen tarpeen sen varmistamiseksi, että viranomaisilla olisi vastedeskin riittävät mahdollisuudet puuttua ennalta arvaamattomiin ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttaviin toimintoihin.

Lupavelvolliseksi määrittämisessä ei yleensä ole kysymys siitä, että ympäristölupavelvolliseksi tulisi toiminta, joka on ollut kokonaan ympäristölupamenettelyn ulkopuolella. Todennäköisesti tällaiseen toimintaan on jo sovellettu ympäristölupaa koskevia säännöksiä jonkin

muun lain perusteella ja ilmalupavelvolliseksi määrittämisessä olisi kysymys lupaharkinnan ratkaisuperusteiden laajentamisesta.

Ympäristölupamenettelyasetuksen 1 §:ssä on säädetty, minkä laitosten ympäristölupahakemukset käsittelee alueellinen ympäristökeskus. Näiden laitosten aiheuttama ympäristön pilaantumisen vaara on suuri ja lisäksi niiden vaikutukset ovat laajoja. Muut, tässä laitosluettelossa mainitsemattomien laitosten lupahakemukset käsittelee kunnan ympäristölupaviranomainen. Lupavelvolliseksi määrittämistä koskevaa säädöstä jouduttaisiin poikkeuksesta soveltamaan tapauksissa, joissa ilman pilaantumisen vaara on suuri. Asian käsittely vaatisi tällöin myös varsin hyvää asiantuntemusta. Tämän takia olisi asianmukaista, että kaikkien erikseen luvanhakuvelvolliseksi määrättyjen laitosten lupa-asiat käsiteltäisiin ympäristölupamenettelyasetuksen säännöksistä riippumatta alueellisessa ympäristökeskuksessa.

Lupavelvolliseksi määrättävä toiminnan harjoittaja ei yleensä ole hanketta suunnitellessaan ja toteuttaessaan voinut ottaa ennakkolta huomioon toiminnan luvanvaraisuutta ja lupamenettelyn vaatimaa käsittelyaikaa. Laitos on myös saattanut jo aloittaa toimintansa, ennen kuin sen aiheuttama ilman pilaantumisen vaara tiedostetaan tai havaitaan. Luvanhakuvelvolliseksi määrittämistä koskevasta päätöksestä ei ehdotettavan 24 §:n muutoksen perusteella saisi erikseen valittaa. Edellä esitetyn perusteella olisi toiminnanharjoittajan kannalta kohtuullista, että erikseen luvanvaraiseksi määrätty toiminta saataisiin aloittaa tai jo aloitettua toimintaa jatkaa, kunnes lupa-asia on lainvoimaisesti ratkaistu. Toiminnasta mahdollisesti aiheutuva akuutti ja merkittävä ilman pilaantuminen voitaisiin kuitenkin tarvittaessa estää ilmansuojelulakiin ehdotettavan uuden 21 a §:n nojalla.

Säännöstä voitaisiin harkita sovellettavaksi myös sellaisiin hankkeisiin, joita säännellään edellä 11 §:n perusteluissa mainitussa luontotyypien ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelua koskevassa direktiivissä.

13 §. Ilmalupaa koskevat hakemukset käsiteltäisiin ympäristölupamenettelylaissa säädettyssä järjestyksessä samalla tavalla kuin nykyisen lain mukaista ilmansuojeluilmoitusta koskevat asiat.

14 §. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 § aikaisemmin kumotun säännöksen tilalle. Uu-

dessä säännöksessä säädettäisiin ilmaluvan myöntämisen yleiset edellytykset.

Jotta edellytysten täyttyminen voitaisiin varmistaa, lupaviranomainen voisi lakiehdotuksen 15 §:n nojalla antaa tarpeellisia lupamääräyksiä.

Luvanhakijan olisi riittävän luotettavasti osoitettava, että hakemuksessa tarkoitettu toiminta täyttää ilmansuojelulaissa ja sen nojalla säädetyt ja määrätty vaatimukset. Tärkeimmät sovellettavat säädökset olisivat lakiehdotuksen 3 a luvun tarkoittamat valtioneuvoston ja ympäristöministeriön yleiset ohjeet ja määräykset.

Toiminnasta ei saisi aiheutua vaaraa tai haittaa terveydelle eikä muutoin merkittävää ilman pilaantumista. Sanamuodolla on haluttu tähdentää terveysvaaran tai -haitan ehkäisyn tärkeyttä. Terveydellisen vaaran tai haitan mahdollisuutta ei siten saisi missään tilanteessa syntyä. Muiden ilmansuojelulain 2 §:n mukaisesta ilman pilaantumisesta aiheutuvien vaikutusten osalta ehkäisyvaatimus ei olisi aivan yhtä ehdoton. Haitta tai vaara elolliselle luonnolle, muu ympäristön vahingollinen muuttuminen, taloudellinen vahinko, yleinen viihtyisyyden vähentyminen tai muu näihin rinnastettava haitta ei kuitenkaan saisi olla merkittävää. Ilman pilaantumisen kriteereinä käytetään myös erilaisia laatumäärittelyjä, kuten ilmanlaadun ohjearvoja ja kriittisiä kuormituksia.

Luvanvaraisen toiminnan tulisi myös noudattaa päästöjen rajoittamisessa parhaan käytökelpoisen tekniikan mukaista vaatimustasoa. Kuten ehdotettavan 2 a §:n mukaisen parhaan käytökelpoisen tekniikan määrittämisestä ilmenee, tällainen tekniikka voi eri tilanteissa olla huomattavan erilaista. Arvioinnissa tulisi olla selvillä uusista tutkimustiedoista ja tekniikan edistymisestä.

Parhaan käytökelpoisen tekniikan soveltamista harkittaessa tulisi aina kuitenkin varmistua siitä, että ympäristölle määriteltäviä laatuvaatimuksia, esimerkiksi ilmanlaadun ohjearvoja, ei ylitetä. Jos ilmanlaadun ohjearvot edellyttävät esimerkiksi ankarampia päästörajoituksia, kuin parhaalla käytettävissä olevalla tekniikalla voidaan saavuttaa, toiminnalta tulee edellyttää muita toimia tai viime kädessä lupa on evättävä ja rajoitettava näin ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavien laitosten lukumäärää alueella. Jos toisaalta ympäristön tila alueella on hyvä ja toiminnan päästöjen aiheuttama lisäkuormitus on ilmanlaadun kannalta merkityksellinen, parhaan käytökelpoisen tekniikan vaa-

timuksesta olisi mahdollista myös joustaa, jos sen soveltaminen lisäksi olisi katsottava taloudellisesti kohtuuttomaksi.

Ilmansuojelulain 9 §:n nojalla annettavat valtioneuvoston määräykset ovat sellaisinaan velvoittavia eikä niiden toimeenpano edellytä muita hallintopäätöksiä. Sen sijaan tämän lainkohdan nojalla annettavat valtioneuvoston ohjeet eivät välittömästi sido toiminnanharjoittajia, vaan niitä sovelletaan ilmalupaa myönnettäessä. Pykälän toisen momentin tarkoituksena on korostaa sitä, että lupaviranomaisen on päätöksenteossa otettava huomioon valtioneuvoston ohjeet. Tämä edellyttää käytännössä, että lupaviranomaisen on ainakin perusteltava poikkeamista näistä ohjeista.

15 §. Muutettavassa 15 §:ssä säädettäisiin lupapäätöksessä annettavista tarpeellisista lupamääräyksistä, joilla luvanvarainen toiminta voidaan saada lain 14 §:ssä vaadittujen luvan myöntämisen edellytysten mukaiseksi. Jos luvan myöntämisen edellytyksiä ei voida lupamääräyksilläkään täyttää, lupahakemus tulee hylätä.

Kuten nykyisin ilmoituksen johdosta tehtävässä päätöksessä annettavia erityisiä määräyksiä myös ehdotuksessa tarkoitettuja lupamääräyksiä voitaisiin antaa päästöjen rajoittamisesta, muista päästöjä koskevista suojelutoimista sekä tarkkailusta ja valvonnasta. Lupaviranomaisen toimivalta ei siten tältä osin muuttuisi.

Uusi periaate ilmansuojelussa olisi parhaan käyttökelpoisen tekniikan periaate. Sen omaksuminen ei kuitenkaan merkitsisi sitä, että lupamääräyksillä voitaisiin velvoittaa toiminnan harjoittajaa käyttämään ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi nimenomaan jotakin prosessi-, poltto- taikka muuta tekniikkaa tai menetelmää, raaka- tai polttoainetta tahi toimintatapaa. Lupaviranomainen voi tarvittaessa rajoittaa päästöjä, mutta luvansaajalla on oikeus valita menetelmät ja toimintatavat, joilla asetetut päästörajat saavutetaan.

Tuotantoprosessien ja puhdistuslaitteiden häiriö- ja poikkeustilanteiden aikaisilla päästöillä on yleensä suuri vaikutus ilmanlaatuun. Lisäksi häiriöpäästöt muodostavat usein huomattavan osan laitosten kokonaispäästöistä.

Suomea velvoittavat Euroopan yhteisön direktiivit tietyistä suurista polttolaitoksista ilmaan pääsevien epäpuhtauspäästöjen rajoittamisesta ja yhdyskuntajätteiden uusien polttolaitosten aiheuttaman ilman pilaantumisen ehkäisemisestä edellyttävät, että lupaviranomai-

sella on valtuudet määrätä häiriötilanteissa ja raja-arvojen ylityksessä tarpeellisista toimista.

Voimassa olevan ilmansuojelulain 9 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaan valtioneuvosto voi määrätä toimista, joihin on ryhdyttävä jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden päästöjä rajoittavien puhdistus- ja erotuslaitteiden mentyä epäkuntoon. Luontevampaa olisi, että kyseisiä määräyksiä antaisi lupaviranomainen eikä valtioneuvosto. Lisäksi olisi asianmukaista ulottaa mahdollisuus antaa määräyksiä myös muista prosesseista ja laitoksista.

Edellä esitetyn perusteella pykälään ehdotetaan erityistä säännöstä lupamääräyksistä, joilla säädettäisiin toimenpiteitä häiriötilanteissa, missä asetetut päästörajat mahdollisesti ylittyvät. Tällaiset lupamääräykset voisivat koskea muun muassa toiminnan rajoittamista tai keskeyttämistä taikka poltto- ja raaka-aineiden vaihtamista.

Vastauksessaan hallituksen esitykseen ilmansuojelulain muuttamisesta (HE 33/1989 vp) eduskunta edellytti, että lääninhallituksille, jotka silloisten säännösten nojalla käsittelivät ilmansuojeluilmoituksia, annetaan yhtenäiset ohjeet toiminnanharjoittajain velvollisuudesta ilmoittaa asianomaisille lääninhallituksille ja kuntien ympäristönsuojelulautakunnille, jos laiterikosta tai muusta sellaisesta poikkeuksellisesta tapahtumasta saattaa aiheutua ilman pilaantumista. Samalla eduskunta edellytti, että lääninhallitukset voisivat antaa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarvittavia määräyksiä päästöjen rajoittamisesta ja määrätä suoritettavaksi muitakin toimenpiteitä, jotka poikkeuksellisen tapahtuman vuoksi ovat tarpeellisia.

Lupamääräyksiä asetettaessa olisi otettava huomioon myös lain 7 §:n 2 momentissa mainitut seikat.

Voimassa olevan lain 15 §:n 3 momentin mukaan ympäristölupaviranomainen voi määrätä toiminnan harjoittajan tekemään päästöjä ja ilmansuojelutoimenpiteitä sekä niiden vaikutuksia ilmanlaatuun koskevan selvityksen, jos sillä on katsottava olevan olennaista merkitystä harkittaessa ilmoituksen johdosta annettavien erityisten määräysten tarpeellisuutta. Säännös on ollut tarpeellinen ja käyttökelpoinen ilmoitusmenettelyssä. Lupamenettelyssä päätöksen kannalta olennaiset seikat tulisi kuitenkin selvittää ennen luvan myöntämistä. Siksi säännös ehdotetaan poistettavaksi ilmansuojelulaista.

Nykyiseen 15 §:n 2 momenttiin on kirjattu

säännös siitä, että lupaviranomainen voi erityisen painavasta syystä poiketa valtioneuvoston antamasta yleisestä määräyksestä.

Sanamuoto mahdollistaa poikkeamisen molempiin suuntiin, sekä lievempään että ankarampaan. Euroopan yhteisön ilmansuojelua koskevat direktiivit pannaan yleensä täytäntöön valtioneuvoston määräyksinä. Ilmansuojelua koskevat direktiivit ovat niin sanottuja ”minimidirektiivejä”, vähimmäisnormeja, joista kyllä voidaan kussakin jäsenmaassa poiketa ankarampaan, muttei lievempään suuntaan.

Siten ehdotetaan, että lupaviranomainen voisi asettaa lupamääräyksen, joka poikkeaa lain 9 §:n nojalla annetuista yleisistä määräyksistä, joskin vain ankarampaan suuntaan. Tällainen lupamääräys voitaisiin asettaa vain lain 14 § 1 momentin 2 kohdassa mainittujen luvan myöntämisen edellytysten täyttämiseksi. Säännöksessä edellytetään, ettei toiminta aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai muutoin merkittävää ilman pilaantumista.

15 a §. Säännöksessä täsmennettäisiin, että valtioneuvoston antama yleinen määräys korvaisi samaa asiaa koskevan lupamääräyksen, jos yleinen määräys olisi lupamääräystä tiukempi.

15 b §. Uudessa 15 b §:ssä säädettäisiin luvan voimassaolosta ja lupamääräysten tarkistamisesta. Säännös vastaisi vesilain 10 luvun 24 b §:n säännöstä.

Uusia tutkimustuloksia päästöjen vaikutuksista syntyy jatkuvasti. Prosessi- ja puhdistustekniikka kehittyvät. Siksi sekä tarpeet että mahdollisuudet vähentää päästöjä muuttuvat koko ajan. Lupamääräykset saattavat näin ollen nopeastikin vanhentua ja niiden uusintakäsittely olisi tarpeen.

Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista sekä Itämeren alueen että Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelua koskevat yleis-sopimukset sisältävät vaatimuksen ennakkoluvan ajoittaisesta tarkistamisesta. Myös Euroopan yhteisön direktiiviehdotus yhdenmennyttä ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä ja valvonnasta edellyttää päästölupien tarkistamista määräajoin.

Ehdotuksen mukaan ilmalupa myönnettäisiin yleensä toistaiseksi. Luvan myöntäminen määräaikaisena voisi tulla kysymykseen silloin, kun toiminnan tilapäinen luonne edellyttäisi luvan määräaikaisuutta tai erityisestä syystä silloin, kun päätöksen vaikutukset eivät olisi riittävästi selvillä päätöstä tehtäessä. Erityinen

syy voisi olla myös kansainvälisestä sopimuksesta tai sitoumuksesta johtuva velvoite. Vaikka lupa olisi myönnetty toistaiseksi, lupaviranomainen voisi velvoittaa luvan hakijan tarvittaessa määräajoin esittämään uuden hakemuksen ja tarpeelliset selvitykset 15 §:ssä tarkoitettujen lupamääräysten tarkistamiseksi.

Määräaikaiseksi tai tarkistettavaksi määrättyssä luvassa olisi todettava, mihin mennessä uutta lupaa olisi haettava. Vanha lupa olisi määräyksineen voimassa siihen saakka, kunnes uusi lupa on myönnetty, jotta välttyttäisiin toiminnan haitallisilta keskeytyksiltä. Jos lupavelvollinen ei olisi määräajassa tehnyt uutta hakemusta, lupaviranomainen voisi määrätä luvan rauenneeksi.

16 §. Nykyistä säännöstä tarkennettaisiin siten, että pykälässä tarkoitettu useamman kuin yhden toiminnanharjoittajan järjestämä tarkkailu tarkoittaisi nimenomaan ilmanlaadun tarkkailua, ei laitosten päästöjen tarkkailua.

17 §. Nykyisen lain mukaan viranomainen voi muuttaa ilmansuojeluilmoituksen johdosta annettua päätöstä, jos sitä annettaessa vallinneet olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet tai jos päätöksen perusteiden myöhemmin todetaan olleen olennaisesti toisenlaiset kuin päätöstä annettaessa on edellytetty.

Säännöksen tavoite ja tarkoitus pysyisi ehdotuksessa pääosiltaan muuttumattomana. Pykälään kuitenkin lisättäisiin erityinen maininta siitä, että lupaa voidaan muuttaa myös, jos osoittautuu, että toiminnasta aiheutuva vaara tai haitta on olennaisesti odotettua suurempi. Tämä voisi käydä ilmi esimerkiksi laitoksen ympäristö- ja terveyshaittoja koskevasta uudesta selvityksestä.

Muita perusteltuja syitä luvan muuttamiseksi voisivat olla esimerkiksi uuden, aikaisempaa olennaisesti puhtaamman tekniikan vakiintuminen käyttöön, taloudellisten edellytysten muuttuminen tai tiedot toiminnan turvallisuuden tai ympäristön vaarantumisesta.

Pykälää tarkennettaisiin lisäksi siten, että lupapäätöstä voitaisiin muuttaa myös, jos se olisi tarpeen Suomen kansainvälisen velvoitteen panemiseksi täytäntöön. Tällaisia sopimuksia olisivat myös esimerkiksi EY:n asetukset, direktiivit ja päätökset. Sopimukselta edellyttäisiin riittävää yksilöintiä ja täsmällisyyttä, jotta luvan muuttamista voitaisiin perustella sillä.

Luvan muuttaminen olisi käsiteltävä soveltuvin osin samoin kuin menetellään lupaa myön-

nettäessä. Käytännössä tämä tapahtuisi siten, että viranomainen kehottaa luvan haltijaa hakemaan muutosta lupaan. Varsinaisessa käsittelyssä noudatettaisiin ympäristölupamenettelylain säännöksiä.

17 a §. Ehdotetussa 17 a §:ssä säädettäisiin lupaviranomaisen toimivallasta peruuttaa ilma-lupa määräajaksi tai kokonaan, jos säännöksiä tai määräyksiä on rikottu siten, että toiminnasta aiheutuu olennaista vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Luvan peruuttaminen olisi kaikissa tapauksissa valvonnallinen hallintotoimi, josta voitaisiin valittaa ilmansuojelulain 24 §:n nojalla. Luvan peruuttaminen ei luonteeltaan olisi rangaistuksen kaltainen. Virheellinen menettely saattaisi kuitenkin johtaa ilmansuojelulain 6 luvussa säädettyihin seuraamuksiin siitä riippumatta, peruutetaanko lupa vai ei.

17 b §. Ehdotetussa 17 b §:ssä säänneltäisiin kokeilutoimintaa ilmaluvan saaneessa laitoksessa. Ilmaluvassa, kuten nykyisessä ilmansuojeluilmoitusta koskevassa ratkaisussakin, yksilöidään tarkasti toiminnassa käytettävät prosessit, poltto- ja raaka-aineet sekä savukaasujen puhdistusmenetelmät. Nämä seikat ovat päätöksen tärkeitä perusteita, joilla on oleellinen vaikutus laitoksen päästöihin. Ne ovat tärkeitä myös harkittaessa perusteita, kun laitoksen toiminnassa tapahtuu niin olennainen muutos, että se edellyttää luvan muuttamista.

Ilmansuojelua edistävien prosessien, puhdistusmenetelmien ja raaka-aineiden kehittäminen ja niiden käytännön soveltuvuuden selvittäminen vaatii myös laajahkoja, toimivissa laitoksissa tehtäviä kokeiluja. Jos ilmalupa olisi kirjoitettu hyvin yksityiskohtaisesti, saattaisi esimerkiksi lyhytaikainen kokeilu uudella polttoaineella edellyttää luvan uusimista tältä osin. Tämä olisi usein kohtuuttoman raskas menettely. Tästä syystä ehdotetaan, että säädettäisiin kevyempi ilmoitusmenettely lyhytaikaisille kokeiluille, jotka koskisivat poltto- ja raaka-aineiden käyttöä, valmistus- ja polttomenetelmiä taikka puhdistuslaitteita niiden vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun näihin rinnastettavan seikan selvittämiseksi.

Tällaisesta kokeilusta olisi ilmoitettava hyvissä ajoin, kuitenkin viimeistään yhtä kuukautta ennen sen aloittamista asianomaisen laitoksen ilmaluvan myöntäneelle viranomaiselle. Ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi lupaviranomainen voisi tarvittaessa antaa toimintaa

koskevia määräyksiä ja ohjeita tai kieltää kokeilun.

17 c ja 18 §. Säännöksiä tarkennettaisiin viit-taussäännösten osalta. Tietojensaantioikeus ja tarkastusoikeus olisi alueellisella ympäristökeskuksella, kunnan ilmansuojeluviranomaisella, kunnan ympäristölupaviranomaisella ja tullilaitoksella. Tarkastusoikeus olisi 18 §:n mukaan myös viranomaisten määräämillä virkamiehillä ja viranhaltijoilla.

Lisäksi 18 §:n säännöksestä poistettaisiin turhana maininta, että viranomainen voi käyttää tarkastukseen liittyvän tutkimuksen suorittamisessa apuna asiantuntijaviranomaista tai -laitosta. Näin voidaan menetellä ilman nimenomaista säännöstäkin. Ilmansuojeluasetuksessa mainittavat asiantuntijaviranomaiset ja -laitokset ovat oikeutettuja ja myös velvoitettuja erikseen säädettyä korvausta vastaan antamaan asetuksessa tarkoitettua asiantuntija-apua. Viranomaiset voivat käyttää tarkastuksissa ja tutkimuksissa myös muuta tarpeellista asiantuntija-apua.

19 ja 20 §. Säännöksiin tehtäisiin lähinnä kirjoitusteknisiä muutoksia.

21 §. Säännöksessä olisi nimenomainen kielto vahingoittaa, aiheuttomasti poistaa paikaltaan ja siirtää ilmanlaadun mittauslaitteita tai muita tutkimusvälineitä sekä kielto haitata niiden toimintaa. Kiellon rikkomustapauksessa voitaisiin käyttää lain 22 §:n mukaisia pakkokeinoja.

21 a §. Alueellinen ympäristökeskus ja kunnassa ilmansuojeluasioita hoitava viranomainen voisivat toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka olisivat välttämättömiä äkillisesti ilmenevän merkittävän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi. Kieltoja ja määräyksiä voitaisiin antaa toiminnoille, jotka eivät ole luvanhakuvelvollisia. Luvanhakuvelvollisten laitosten toimintaan puuttumisesta säädettäisiin lain 4 luvussa.

Säännöksen nojalla voitaisiin määrätä rajoituksista ja kielloista, jos jokin lyhytaikainen toiminta tai muu toiminta lyhytaikaisesti ja äkillisesti aiheuttaisi merkittävää ilman pilaantumista. Tällaisia tilanteita voi syntyä monenlaisissa toiminnoissa. Tyypilliset tässä tarkoitettuihin toiminnot aiheuttavat ilman pilaantumista vähentämällä ympäristön viihtyisyyttä joko hiukkas- tai hajupäästöjen vuoksi. Jos pilaantumista aiheuttaa pitempiaikainen ja tehdasmaisempi toiminta normaalioloissaan, tulee täl-

lainen toiminta määrätä luvanhakuvelvolliseksi lain 12 §:n nojalla. Samanlainen säännös on terveysuojelulain 51 §:ssä.

22 §. Paitsi alueellinen ympäristökeskus myös lain 4 §:ssä mainitut kunnan viranomaiset voisivat päätöksellään 1 momentin mukaisesti velvoittaa asianomaisen määräajassa oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin. Samoin voisivat säännöksen 2 momentissa tarkoitettuja pakkokeinoja käyttää alueellisen ympäristökeskuksen ohella myös kunnan viranomaiset. Oikeus pakkokeinojen käyttöön olisi rinnakkaisesti sekä alueellisella ympäristökeskuksella että kunnallisella viranomaisella.

Kun ilmansuojelulaki vuonna 1982 säädettiin, kuntien ympäristöhallinto oli vasta kehityksessä. Ilmansuojelulaki ei antanut varsinaista päätösvaltaa kuntien viranomaisille vaan ilmoitusmenettelyssä tehtävät päätökset keskitettiin lääninhallituksiin. Vapaakuntakokeilu ja sittemmin erityisesti ympäristölupamenettelylain säätäminen muuttivat tilanteen ja kuntien viranomaisille siirrettiin päätösvaltaa laitosten ilmansuojeluasioissa. Tämä on tehnyt tarpeelliseksi ulottaa oikeus pakkokeinojen käyttöön myös kuntien viranomaisille.

Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovellettaisiin muutoin, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

22 a §. Haittaa kärsivällä henkilöllä olisi oikeus saattaa 22 §:ssä tarkoitettua veloitetta tai pakkokeinoja koskeva asia vireille toimivaltaisessa viranomaisessa, jos vireillepanon tarkoituksena olisi ehkäistä ilman pilaantumista. Sama oikeus olisi kunnalla sen alueella ilmenevän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Rekisteröity yhdistys, jonka pääasiallisena tarkoituksena on edistää ympäristönsuojelua, elinympäristön terveellisyyttä tai viihtyisyyttä taikka muutoin kestävästä kehitystä, voisi toiminta-alueellaan niin ikään saattaa asian vireille. Laajuudeltaan tai muuten merkitykseltään vähäisissä tapauksissa ei yhdistyksellä tällaista vireillepano-oikeutta olisi.

Samankaltainen säännös on nykyisessä jätelaissa.

23 §. Säännöksen 2 momenttiin korjattaisiin viittaukset ilmalupaa koskeviin pykäliin ja siihen lisättäisiin viittaus lain 7a, 10, 17 b ja 21 a §:iin, joiden nojalla annettujen määräysten rikkominen olisi myös rangaistavaa. Lisäksi säännöstä täsmennettäisiin siten, että 2 mo-

mentissa ei enää viitattaisi lain 9 §:n 1 kohdan nojalla annettuihin yleisiin määräyksiin ilmanlaadusta ja laskeumasta.

Ilmanlaadusta ja laskeumasta vastedes mahdollisesti annettavat yleiset määräykset eivät kohdistaisi tietylle taholle tai henkilölle konkreettisesti määrättyä velvollisuutta toimia tai jättää toimimatta tietyllä tavalla. Ilmanlaadun määräykset lähinnä määrittelevät suurimmat hyväksyttävät ilman epäpuhtauspitoisuudet, joiden rajoissa pysymisestä ilmansuojelusta vastaavien viranomaisten tulee huolehtia käytettävissä olevin keinoin. Ilmanlaadun määräysten toteuttamisessa keskeisiä säännöksiä olisivat yhtäältä ehdotettava 7 a § ja toisaalta 4 luvun säännökset ilmaluvasta. Ehdotettavan 7 a §:n nojalla kunnan ilmansuojeluviranomaisen tai alueellisen ympäristökeskuksen ilmanlaadun määräysten toteuttamiseksi antaman paikallisen tai alueellisen määräyksen rikkomisesta tulisi voida rangaista. Tästä syystä ehdotettavaan 23 §:n 2 momentin säännökseen otettaisiin viittaus 7 a §:ään.

Säännökseen lisättäisiin viittaus otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevaan EY:n asetukseen, jonka rikkominen voitaisiin tuomita ilmansuojelurikkomuksena. Asetukseen viitattaisiin myös ympäristön turmelemista koskevassa rangaistussäännöksessä rikoslaissa.

Säännökseen lisättäisiin myös viittaus rikoslain säännöksiin salassapitovelvollisuuden rikkomisesta.

24 §. Muutosta ilmalupaan ja ilmalupaa koskeviin 16—17 a §:ssä tarkoitettuihin päätöksiin ja 17 b §:ssä tarkoitettuun päätökseen haettaisiin noudattamalla, mitä ympäristölupamenettelylaissa säädetään.

Luvanhakuvelvollisuuden määrittämisestä koskevaan 12 §:n mukaiseen ympäristöministeriön päätökseen saisi hakea muutosta vain lupapäätöstä koskevan valitusasian yhteydessä.

Muutoin ilmansuojelulain nojalla tehtyihin päätöksiin haettaisiin muutosta noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa (154/50) säädetään. Pakkokeinoja koskevissa asioissa noudatettaisiin uhkasakkolaissa olevia säännöksiä muutoksenhausta.

25 §. Säännös kumottaisiin, koska ilmansuojelulaissa ei muutosten jälkeen enää olisi sellaisia päätöksiä, joissa valitusoikeus olisi syytä rajata nimenomaisella säännöksellä vain toiminnanharjoittajaan tai maanomistajaan.

26 §. Säännöstä päätöksen määrittämisestä noudatettavaksi muutoksenhausta huolimatta

voitaisiin soveltaa sekä uhkasakon että muiden uhkien tuomitsemista koskeviin päätöksiin. Valitusviranomainen voisi määrätä asiasta toisin. Muutoksen johdosta tarpeettomaksi käynyt 2 momentti kumottaisiin. Lisäksi säännöstä voitaisiin soveltaa 19 ja 20 §:ssä tarkoitettuihin tarkkailua koskeviin päätöksiin ja 21 a §:n nojalla tehtyihin päätöksiin.

27 §. Velvollisuus pitää ilmansuojelun tietorekisteriä siirrettäisiin ympäristöministeriöltä Suomen ympäristökeskukselle, jolle tehtävä luonteensa mukaisesti paremmin sopii. Jo nykyisinkin Suomen ympäristökeskus on huolehtinut suuresta osasta ilmansuojelun tietorekisterin ylläpitoon liittyviä tehtäviä.

28 §. Säännös ilmansuojelun neuvottelukunnasta kumottaisiin. Neuvottelukunnasta säädettäisiin pelkästään asetuksessa, kuten neuvottelukunnista on tapana säätää.

33 a ja 35 §. Jos asetuksella säädettäisiin luvanhakuvelvolliseksi toiminta, joka ei ole aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaan ollut ilmoitus- tai luvanhakuvelvollista ja joka on aloitettu tai jonka aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin on ryhdytty ennen asetuksen voimaantuloa, olisi asetuksella samalla säädettävä luvan hakemiseen varattavasta ajasta, joka ei saisi olla yhtä vuotta lyhyempi luvanhakuvelvollisuutta koskevan asetuksen voimaantulosta lukien.

Samaa tarkoittava säännös on nykyisessä ilmansuojelulain 35 §:n 2 momentissa, mitä tulee asetuksen muutoksella ilmoitusvelvolliseksi säädettävään toimintaan. Säännös kumottaisiin ja sen asiallinen sisältö, joka koskee luvanhakuvelvollisia laitoksia, siirrettäisiin ehdotettavaan 33 a §:ään. Säännös sopii luontevammin lukuun erinäisistä säännöksistä kuin voimaantulosäännöksiin.

Nykyinen 33 a §:n viittaussäännös alueellisiin ympäristökeskuksiin tulee tarpeettomaksi näitä viranomaisia koskeviin säännöksiin ehdotettavien muutosten vuoksi.

Samalla kumottaisiin selvyiden vuoksi ja tarpeettomana myös 35 §:n 1 momentti, joka on liittynyt ilmansuojelulain ja -asetuksen voimaantuloon.

Lain siirtymäsäännöksen mukaan käsiteltäisiin ja ratkaistaisiin ennen ehdotetun lain muutoksen voimaantuloa vireille tulleet asiat lain muutoksen voimaantullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Erityisesti tämä koskisi lupaviranomaisissa vireillä olevia ilmansuojeluilmoituksia.

Sellaista toimintaa varten, jonka ilmansuojeluilmoituksesta on tehty päätös tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, olisi haettava ilmalupa asetuksella säädettävän määräajan kuluessa, joka ei saa päättyä ennen kuin lain voimaantulosta on kulunut vähintään kolme vuotta ja enintään seitsemän vuotta. Luvan hakemiseen varattava aika voisi olla eri pituinen erilaisille laitoksille siten kuin asetuksella tarkemmin säädettäisiin.

1.2. Ympäristölupamenettelylaki

Ilmansuojelulaissa tarkoitettu ilmansuojeluilmoituksen tarkastamista koskeva ratkaisu käsitellään ympäristölupamenettelylaissa säädetyssä järjestyksessä. Ilmansuojeluilmoitus korvattaisiin ilmaluvalla. Näistä syistä ympäristölupamenettelylain 1 §:ään, 2 §:n 2 momenttiin ja 3 §:ään ehdotetaan tehtäväksi vastaavat muutokset.

1.3. Rikoslaki

Rikoslain uuden 48 luvun 1 §:n säännöstä ympäristön turmelemisesta ehdotetaan täydennettäväksi viittauksella otsonikerrosta heikentävistä aineista annettuun Euroopan yhteisön asetukseen. Asetuksen 19 artiklassa säädetään, että jäsenmaan tulee säätää rangaistavaksi asetuksen velvoitteiden rikkominen.

EY:n asetusta koskeva rangaistussäännös on otettu sekä rikoslakiin että ilmansuojelulain 23 §:ään, koska asetuksessa säänneltyjen kieltojen rikkominen voi tekotavaltaan rinnastua joko rikoslain tai ilmansuojelulain mukaisiin tekotapoihin.

Rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 3 kohtaa täydennettäisiin viittauksella maastavientikieltoihin, joita muutettavaksi ehdotetun ilmansuojelulain nojalla voitaisiin antaa valtioneuvoston päätöksissä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ilmansuojelulain nojalla annettuun ilmansuojeluasetukseen olisi tarkoitus tehdä vähäisiä tarkistuksia. Ne liittyisivät lähinnä luetteloon laitoksista, jotka olisivat luvanhakuvelvollisia ilmansuojelulain nojalla. Luvanhakuvelvollisik-

si säädettäisiin muutamat laitosryhmät, kuten pienehköt kattilalaitokset, kaikki kivenmurskaamot ja asfalttiasemat, eräät valimot sekä eräät haihtuvia liuottimia käyttävät laitokset. Näiden laitosten ympäristölupa-asioita käsitellään jo muiden ympäristölupamenettelyssä sovellettavien lakien nojalla, joten uudesta lupavelvollisuudesta ei olisi kysymys.

Valtioneuvosto antaisi eräitä täydentäviä päätöksiä Euroopan yhteisön ilmansuojelusäädösten panemiseksi täytäntöön Suomessa. Lähiaikoina tulisivat Suomessakin täytäntöönpantaviksi valtioneuvoston laajennetun toimivaltuuden nojalla kaksi direktiiviä, jotka koskevat haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen (VOC-päästöjen) vähentämistä bensiinin varastoinnista, kuljetuksesta ja jakelusta sekä direktiivi teollisuuslaitosten aiheuttamien VOC-päästöjen vähentämisestä. Ensinmainittu on jo

hyväksytty. Jälkimmäistä valmistellaan komissiossa.

Ympäristöministeriö antaisi niin ikään määräyksiä eräiden Euroopan yhteisön ilmansuojelusäädösten täytäntöönpanosta. Näitä tarvittaisiin etenkin ilmanlaadun seurannasta ja päästöjen tarkkailusta.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan kolmen kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ilmansuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 25 päivänä tammikuuta 1982 annettun ilmansuojelulain (67/82) 25 §, 26 §:n 2 momentti sekä 28 ja 35 §,

sellaisina kuin niistä ovat 25 § osittain muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetulla lailla (738/91) ja 28 § 24 päivänä tammikuuta 1986 annetussa laissa (66/86),

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2—5 §, 3 luvun otsikko, 7—10 §, 4 luvun otsikko, 11—13 §, 15—17 b §, 18 §:n 1 momentti, 19 §, 20 §:n 1 momentti, 21 ja 22 §, 23 §:n 2 momentti, 24 §, 26 §:n 1 momentti sekä 27 ja 33 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 ja 4 § osittain muutettuina viimeksi mainitulla lailla, 5, 8, 10 ja 12 §, 18 §:n 1 momentti sekä 19, 24 ja 27 § viimeksi mainitussa laissa, 9 § muutettuna 14 päivänä elokuuta 1989 annetulla lailla (749/89) ja 29 päivänä tammikuuta 1993 annetulla lailla (151/93), 9 a § ja 17 a § mainitussa 14 päivänä elokuuta 1989 annetussa laissa, 13 ja 17 b § mainitussa 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa, 15 § osittain muutettuna mainitulla 14 päivänä elokuuta 1989 annetulla lailla, 23 §:n 2 momentti 1 päivänä huhtikuuta 1995 annetussa laissa (710/95) ja 33 a § 24 päivänä tammikuuta 1995 annetussa laissa (66/95), sekä

lisätään lakiin uusi 2 a, 5 a, 7 a ja 8 a §, uusi 3 a luku, johon samalla siirretään 9, 9 a ja 10 §, uusi 10 a §, mainitulla 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetulla lailla kumotun 14 §:n sijaan uusi 14 §, uusi 15 a, 15 b, 17 c, 21 a ja 22 a § sekä 23 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

1 §

Säteilyvaaran torjumisesta säädetään erikseen.

2 §

Ilman pilaantumisen tarkoitetaan tässä laissa sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa ulkoilman koostumuksen tai sen ominaisuuksien

muuttumista, josta joko välittömästi tai välillisesti aiheutuu vaaraa tai haittaa terveydelle taikka elollisen luonnon toiminnoille, muun ympäristön vahingollista muuttumista, taloudellista vahinkoa tai yleistä viihtyisyyden vähentymistä taikka muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus.

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavalla toiminnalla tarkoitetaan rakennuksen, laitoksen

tai alueen käyttämistä taikka muun toiminnan järjestämistä siten, että siitä saattaa aiheutua ilman pilaantumista.

2 a §

Parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla tarkoitetaan tässä laissa niitä mahdollisimman tehokkaita ja kehittyneitä, teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisia tuotanto- ja puhdistusmenetelmiä, niiden hallinta- ja seurantajärjestelmiä sekä muita toimintatapoja, joilla voidaan ehkäistä ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan päästöt tai tehokkaimmin vähentää niitä.

Teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisen tekniikan on oltava saatavissa käyttöön yleisesti ja sitä on voitava soveltaa asianomaisella toiminnan alalla kustannuksin, jotka ovat toiminnan aiheuttamaan ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen nähden kohtuullisia.

3 §

Ympäristöministeriö johtaa, ohjaa ja edistää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tarkoitettujen tehtävien hoitamista.

Alueellinen ympäristökeskus ohjaa ja edistää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tarkoitettujen tehtävien hoitamista toimialueellaan sekä valvoo näiden säännösten ja määräysten noudattamista.

4 §

Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ilmansuojelua ja sitä varten huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä tarpeellisesta ilmanlaadun seurannan järjestämisestä sekä valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista kunnassa.

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista ilmansuojelutehtävistä huolehtii kunnan määräämä viranomainen (*kunnan ilmansuojeluviranomainen*), jona ei voi toimia kunnanhallitus.

Kunnan ympäristölupaviranomaisen tehtävistä säädetään ympäristölupamenettelylaissa (735/91).

5 §

Edellä 3 §:ssä ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen viranomaisten on tehtäviensä mukaisesti oltava selvillä parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta.

Suomen ympäristökeskuksen tulee seurata parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehitystä sekä tehdä selvityksiä siitä.

5 a §

Otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3093/94 6 ja 17 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen on Suomen ympäristökeskus, joka ottaa vastaan jäljennökset Euroopan yhteisöjen komission myöntämistä otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevista tuontiluvista ja jäljennökset otsonikerrosta heikentävien aineiden valmistajien, maahantuojien ja maastaviejien vuosittaisista ilmoituksista.

3 luku

Yleiset huolehtimisvelvollisuudet

7 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajan (*toiminnanharjoittaja*) on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava ilman pilaantumisen ehkäisemisestä ja tässä tarkoituksessa oltava riittävästi selvillä toiminnan vaikutuksista ympäristöön.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ympäristöön, ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimien merkitys ilmansuojelun kannalta sekä näiden toteuttamisen tekniset ja taloudelliset edellytykset.

7 a §

Alueellisen ympäristökeskuksen tai kunnan on annettava määräyksiä liikenteen rajoittamisesta taikka muista tarpeellisista toimita ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi ja ilmanlaadun parantamiseksi, jos jäljempänä 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen yleisten määräysten ilmanlaadun raja-arvoja ei saavuteta alueellisen ympäristökeskuksen toimialueella tai kunnassa.

8 §

Viranomaisten on otettava tehtävissään mahdollisuuksien mukaan huomioon ilmansuojelu ja siinä tarkoituksessa pidettävä yhteyttä

edellä 3 §:ssä ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin viranomaisiin.

8 a §

Luvanhakuvelvollisen toiminnanharjoittajan velvollisuudesta ehkäistä ilman pilaantumista säädetään jäljempänä 4 luvussa.

3 a luku

Valtioneuvoston ja ympäristöministeriön yleiset ohjeet ja määräykset

9 §

Valtioneuvosto voi yleisistunnossaan antaa terveysvaaran tai terveyshaitan taikka muutoin aiheutuvan merkittävän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi ottaen samalla huomioon parhaan käyttökelpoisen tekniikan tarpeellisia yleisiä ohjeita ja määräyksiä:

- 1) ilmanlaadusta ja laskeumasta;
- 2) päästöistä ilmaan;
- 3) valmistettavan, maahan tuotavan, maasta vietävän, luovutettavan tai käytettävän aineen, valmisteen tai tuotteen koostumuksesta;
- 4) aineen, valmisteen tai tuotteen tunnistamiseksi tarvittavasta merkitsemisestä;
- 5) moottoriajoneuvon joutokäynnin rajoittamisesta muualla kuin tieliikennelainsäädännössä tarkoitettulla tiellä;
- 6) jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden poltto-olosuhteista sekä niistä toimista, joihin on ryhdyttävä jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden päästöjä rajoittavien puhdistus- ja erotuslaitteiden mentyä epäkuuntoon; sekä
- 7) maatalouden, karjatalouden ja turkistalouden sekä asfalttiasemien ja kivenmurskaamojen päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista menetelmistä, laitteista, rakennuksista ja rakennelmista.

Valtioneuvosto voi lisäksi antaa yleisiä ohjeita ja määräyksiä muista edellä 1 momentin kohtiin rinnastettavista seikoista sekä muista päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista toimita, jos ohjeet tai määräykset ovat tarpeen Suomen kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseenpanemiseksi.

Ohjeet ja määräykset voidaan antaa erilaisina eri alueille taikka teollisuuden eri toimialoille.

9 a §

Valtioneuvosto voi yleisistunnossaan antaa

ilmakehän suojelemiseksi tarpeellisia yleisiä ohjeita ja määräyksiä aineen, valmisteen tai tuotteen valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, luovuttamisen ja käytön rajoittamisesta tai kieltämisestä.

10 §

Ympäristöministeriö voi:

1) antaa määräyksiä ja ohjeita ilmaan tulevien päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilmanlaadun tarkkailun järjestämisestä;

2) antaa viranomaisille määräyksiä ja ohjeita siitä, miten ilman epäpuhtauksista ja niiden vaikutuksista tiedotetaan yleisölle;

3) määrätä, mitä standardia on käytettävä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden soveltamisessa;

4) antaa tarkempia ohjeita siitä, miten tämän lain nojalla annettua asetusta tai valtioneuvoston päätöstä on sovellettava, sekä myöntää näistä poikkeuksia tapauksissa, joista on säädetty asetuksessa tai määrätty valtioneuvoston päätöksessä; sekä

5) antaa edellä 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille viranomaisille ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaan kuuluvista tehtävistä.

10 a §

Ympäristöministeriö voi myöntää otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3093/94 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuja poikkeuksia asetuksesta.

4 luku

Ilmalupa

11 §.

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan, asetuksella tarkemmin säädettyyn toimintaan tai sen olennaiseen muuttamiseen on oltava lupa (*ilmalupa*).

12 §

Ympäristöministeriö voi erityisestä syystä yksittäistapauksessa määrätä, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan on haettava ilmalupa, vaikkei velvollisuutta hakea sitä ole asetuksella säädetty.

Lupaviranomainen edellä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa on alueellinen ympäristökeskus.

Toiminta, joka on määrätty luvanhakuvel-

volliseksi, saadaan aloittaa ja jo aloitettua toimintaa jatkaa, kunnes lupa-asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

13 §

Ilmalupia koskevat hakemukset käsitellään ympäristölupamenettelylaissa säädettyssä järjestyksessä.

14 §

Ilmalupa myönnetään ottaen huomioon jäljempänä 15 §:n nojalla annettavat lupamääräykset, jos

1) toiminta täyttää tässä laissa ja sen nojalla säädetty ja määrätty vaatimukset;

2) toiminta ei aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle eikä muutoin merkittävää ilman pilaantumista; ja

3) toiminnan päästöjen rajoittaminen on sen tasoista, kuin paras käyttökelpoinen tekniikka edellyttää.

Ympäristölupaviranomaisen tulee, kun se tekee päätöksen ilmalupahakemuksesta, ottaa huomioon edellä 9 ja 9 a §:n perusteella annetut valtioneuvoston yleiset ohjeet.

15 §

Ilmaluvassa annetaan ottaen huomioon 14 §:n edellytykset tarpeelliset lupamääräykset päästöjen rajoittamisesta, muista päästöjä koskevista suojelutoimista sekä tarkkailusta ja valvonnasta.

Ilmaluvassa annetaan lupamääräykset myös siitä, mihin toimiin on ryhdyttävä, jos puhdistuslaitteissa ilmenee häiriöitä.

Lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon edellä 7 §:n 2 momentissa mainitut seikat.

Edellä 9 tai 9 a §:n nojalla annetusta yhteisestä määräyksestä poikkeava lupamääräys voi olla vain yleistä määräystä ankarampi. Tällainen lupamääräys voidaan antaa vain edellä 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittujen luvan myöntämisen edellytysten täyttämiseksi.

15 a §

Valtioneuvoston edellä 9 tai 9 a §:n nojalla antama yleinen määräys korvaa lupapäätöksen lupamääräyksen, jos yleinen määräys on lupamääräystä ankarampi.

15 b §

Ilmalupa myönnetään joko toistaiseksi tai erityisestä syystä määräajaksi.

Toistaiseksi voimassa olevaksi määrättyssä lupapäätöksessä tulee määrätä, mihin mennessä hakemus edellä 15 §:ssä tarkoitettujen lupamääräysten tarkistamiseksi on tehtävä ja mitkä selvitykset tuolloin on esitettävä, jollei tällaista määräystä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Jos hakija ei ole tehnyt määräajassa uutta hakemusta, lupaviranomainen voi määrätä, että lupa raukeaa.

16 §

Edellä 15 §:n 1 momentissa tarkoitettun ilmanlaadun tarkkailun voi alueellinen ympäristökeskus määrätä kahden tai useamman toiminnanharjoittajan järjestämään yhdessä. Samalla on tarvittaessa määrättävä tarkkailusta aiheutuneiden kustannusten jakamisesta.

17 §

Sen estämättä, mitä 15 b §:ssä säädetään, ilmalupaa voidaan luvan myöntäneen viranomaisen aloitteesta muuttaa, jos sitä annettaessa vallinneet olot ovat olennaisesti muuttuneet tai jos osoittautuu, että toiminnasta aiheutuva vaara tai haitta on olennaisesti odotettua suurempi taikka jos luvan perusteiden myöhemmin todetaan olleen muulla tavoin olennaisesti toisenlaiset kuin lupaa annettaessa on edellytetty. Lupaa voidaan muuttaa myös, jos tämä on tarpeen Suomen kansainvälisen velvoitteen asianmukaisesti yksilöidyn määräyksen panemiseksi täytäntöön. Luvan muuttaminen on käsiteltävä soveltuvin osin samoin kuin menettellään lupaa myönnettäessä.

17 a §

Ilmaluvan voi sen myöntänyt viranomainen peruuttaa määräajaksi tai kokonaan, jos säännöksiä tai määräyksiä on rikottu siten, että toiminnasta aiheutuu olennaista vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

17 b §

Edellä 15 §:ssä tarkoitettujen lupamääräysten estämättä toiminnanharjoittaja voi lyhyen aikaa kokeilla raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää taikka puhdistuslaitetta tällaisen toiminnan vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun näihin rinnastettavan seikan selvittämiseksi. Kokeilusta on tehtävä ilmoitus hyvissä ajoin, kuitenkin viimeistään yhtä kuukautta, ennen sen aloittamista lupaviranomaiselle. Tämä voi ilman pilaantumisen ehkäisemi-

seksi antaa määräyksiä ja ohjeita siitä, miten kokeilu pannaan toimeen, tai kieltää kokeilun.

17 c §

Edellä 3 §:ssä, 4 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6 a §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla on oikeus saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnanharjoittajilta ja muilta henkilöiltä, joita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten velvoitteet koskevat.

18 §

Edellä 3 §:ssä, 4 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6 a §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla ja niiden määräämillä virkamiehillä ja viranhaltijoilla on oikeus tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia.

19 §

Edellä 3 §:ssä ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuilla viranomaisilla on oikeus tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja ilmanlaatua myös muualla kuin toiminnanharjoittajalle kuuluvalla alueella edellyttäen, ettei siitä aiheudu sanottavaa haittaa alueen omistajalle tai haltijalle. Tarkkailun aloittamisesta on ennakolta ilmoitettava alueen omistajalle tai haltijalle. Jos edellytysten olemassaolosta syntyy erimielisyyttä, asia voidaan saattaa alueellisen ympäristökeskuksen ratkaistavaksi.

20 §

Alueellinen ympäristökeskus voi hakemuksesta myöntää toiminnanharjoittajalle luvan tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja ilmanlaatua toisen alueella, jollei maan omistaja tai haltija ole tähän vapaaehtoisesti suostunut.

21 §

Ilmanlaadun mittauslaitteiden tai muiden tutkimusvälineiden vahingoittaminen, aiheeton poistaminen ja siirtäminen sekä niiden toiminnan haittaaminen on kielletty.

21 a §

Edellä 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettulla viranomaisella on oi-

keus toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa yksittäisiä kieltoja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä äkillisesti ilmenevän merkittävän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Ilmaluvan saaneelle toiminnalle annettavista määräyksistä ja rajoituksista säädetään edellä 4 luvussa.

22 §

Jos joku ryhtyy toimiin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti taikka lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa, edellä 3 §:n 2 momentissa taikka 4 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu viranomainen voi päätöksellään velvoittaa asianomaisen määrääjässä oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin. Ennen päätöksen tekemistä viranomaisen on varattava sille, jota päätös koskee, tilaisuus tulla kuulluksi.

Viranomainen voi asettaa 1 momentissa tarkoitettun velvollisuuden täyttämiseksi sakon uhan taikka uhan, että toiminta keskeytetään osaksi tai kokonaan taikka että viranomainen teettää tekemättä jätetyn toimen laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovelletaan muilta osin, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

22 a §

Haittaa kärsivällä henkilöllä on oikeus saattaa 22 §:ssä tarkoitettua velvoitetta, uhkasakkoa taikka teettämis- tai keskeyttämisuhkaa koskeva asia vireille 22 §:ssä tarkoitettussa viranomaisessa, jos vireillepanon tarkoituksena on ehkäistä ilman pilaantuminen. Sama oikeus on kunnalla sen alueella ilmenevän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Rekisteröidyllä yhdistyksellä, jonka pääasiallisena tarkoituksena on sääntöjensä mukaan edistää ympäristönsuojelua, elinympäristön terveellisyttä tai viihtyisyyttä taikka muutoin kestävää kehitystä, on niin ikään toimintaluonteellaan oikeus 1 momentissa tarkoitettun muun kuin merkitykseltään vähäisen asian vireillepanoon.

23 §

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta rik-

koo tämän lain 7 a §:n, 9 §:n 1 momentin 2—7 kohdan tai 9 §:n 2 momentin, 9 a, 10, 15—17, 17 b tai 21 a §:n nojalla määrätyn velvollisuutensa taikka otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3094/94 mukaisen velvollisuutensa, on tuomitava *ilmansuojelurikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus 31 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla säädetä ankarampaa rangaistusta.

24 §

Muutosta 11 §:ssä tarkoitettuun ilmalupaan, ilmalupaa koskeviin 16—17 a §:ssä tarkoitettuihin päätöksiin ja edellä 17 b §:ssä tarkoitettuun päätökseen haetaan siten kuin ympäristölupamenettelylaissa säädetään.

Ympäristöministeriön 12 §:n nojalla tekemästä päätöksestä ei saa erikseen valittaa.

Muutosta kunnan viranomaisen muuhun kuin edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan valittamalla lääninoikeuteen. Tällöin menettellään siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Muutosta alueellisen ympäristökeskuksen muuhun kuin edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

26 §

Tämän lain 19, 20, 21 a §:n sekä 22 §:n 1 ja 2 momentin nojalla tehdyssä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

27 §

Suomen ympäristökeskus pitää *ilmansuojelun tietorekisteriä*, johon merkitään ilmansuojelun suunnittelu-, valvonta- ja tutkimustehtävien kannalta tarpeellisia tietoja. Tarkemmat säännökset rekisteristä annetaan asetuksella.

33 a §

Jos toiminta, joka ei ole aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaan ollut ilmoitusvelvollista tai luvanhakuvelvollista ja joka on aloitettu tai jonka aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin on ryhdytty, säädetään asetuksella luvanhakuvelvolliseksi, on asetuksella samalla säädettävä luvan hakemiseen varattavan ajan pituudesta. Tämän on oltava vähintään yksi vuosi siitä, kun asetus tulee voimaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleet asiat käsitellään ja ratkaistaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Sellaista toimintaa varten, jonka ilmansuojeluilmoituksesta on tehty päätös tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, on haettava ilmalupa asetuksella säädettävän määräajan kuluessa, jota ei saa asettaa kolmea vuotta lyhyemmäksi eikä seitsemää vuotta pidemmäksi lain voimaantulosta. Luvan hakemiseen varattava aika voi olla eri pituinen erilaisille laitoksille sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Mitä lain 17 ja 17 a §:ssä säädetään ilmaluvasta, koskee myös ennen tämän lain voimaantuloa tehtyjä ilmansuojeluilmoituksen tarkastamista koskevia päätöksiä.

2.

Laki**ympäristölupamenettelylain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetun ympäristölupamenettelylain (735/91) 1 §, 2 §:n 2 momentti ja 3 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 ja 3 § 3 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1073/93) ja 2 §:n 2 momentti 19 päivänä elokuuta 1994 annetussa laissa (764/94), seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on eräiden ympäristönsuojelua koskevien lupien käsittelyn yhtenäistäminen, valvonnan tehostaminen ja lupamenettelyn jouduttaminen. Lain tarkoituksena on myös kehittää yhtenäistä ympäristövaikutusten arviointia lupien käsittelyssä.

2 §

Ympäristölupa

Ympäristölupa on sisällytettävä eräistä naapuruussuhteista annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu sijoitusratkaisu, terveydensuojelulain 9 §:ssä tarkoitettu sijoituslupa, ilmansuojelulain

4 luvussa tarkoitettu ilmalupa ja jätelain 8 luvussa tarkoitettu jätelupa sen mukaan kuin mainituissa laeissa säädetään tai niiden nojalla säädetään tai määrätään.

3 §

Luvan tarve

Velvollisuudesta hakea ympäristölupa laitosta, toimintaa tai muuta hanketta, jäljempänä *laitos*, varten on voimassa, mitä 2 §:n 2 momentissa mainituissa laeissa säädetään tai niiden nojalla säädetään tai määrätään velvollisuudesta hakea lupa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

3.

Laki**rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, sellaisina kuin ne ovat 28 päivänä huhtikuuta 1995 annetussa laissa (578/95), seuraavasti:

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta tai tuotetta taikka käyttää laitetta ilmansuojelulain (67/82) nojalla annetun yleisen määräyksen vastaisesti tai otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3093/94 vastaisesti taikka jätelain (1072/93)

60 §:n 1 momentissa mainitun säännöksen tai jätelain nojalla annetun yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain mukaisen jätetuhoon järjestämisvelvollisuutensa taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti tai jätelain 45 §:n 1 momentissa mainitun jätteen-siirtoasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla taikka tuo maahan tai vie maasta ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin il-

mansuojelulain nojalla annettua yleistä määräystä tai vastoin 2 kohdassa mainittua otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua asetusta

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava ympä-

ristön turmelemisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 29 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ympäristöministeri *Pekka Haavisto*

1.

Laki

ilmansuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 25 päivänä tammikuuta 1982 annetun ilmansuojelulain (67/82) 25 §, 26 §:n 2 momentti sekä 28 ja 35 §,

sellaisina kuin niistä ovat 25 § osittain muutettuna 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetulla lailla (738/91) ja 28 § 24 päivänä tammikuuta 1986 annetussa laissa (66/86),

muutetaan 1 §:n 2 momentti, 2—5 §, 3 luvun otsikko, 7—10 §, 4 luvun otsikko, 11—13 §, 15—17 b §, 18 §:n 1 momentti, 19 §, 20 §:n 1 momentti, 21 ja 22 §, 23 §:n 2 momentti, 24 §, 26 §:n 1 momentti sekä 27 ja 33 a §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 ja 4 § osittain muutettuina viimeksi mainitulla lailla, 5, 8, 10 ja 12 §, 18 §:n 1 momentti sekä 19, 24 ja 27 § viimeksi mainitussa laissa, 9 § muutettuna 14 päivänä elokuuta 1989 annetulla lailla (749/89) ja 29 päivänä tammikuuta 1993 annetulla lailla (151/93), 9 a § ja 17 a § mainitussa 14 päivänä elokuuta 1989 annetussa laissa, 13 ja 17 b § mainitussa 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa, 15 § osittain muutettuna mainitulla 14 päivänä elokuuta 1989 annetulla lailla, 23 §:n 2 momentti 1 päivänä huhtikuuta 1995 annetussa laissa (710/95) ja 33 a § 24 päivänä tammikuuta 1995 annetussa laissa (66/95), sekä

lisätään lakiin uusi 2 a, 5 a, 7 a ja 8 a §, uusi 3 a luku, johon samalla siirretään 9, 9 a ja 10 §, uusi 10 a §, mainitulla 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetulla lailla kumotun 14 §:n sijaan uusi 14 §, uusi 15 a, 15 b, 17 c, 21 a ja 22 a § sekä 23 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Tämä laki ei koske säteilyvaaraa aiheuttavaa toimintaa.

Säteilyvaaran torjumisesta säädetään erikseen.

2 §

Ilman pilaantumisen tarkoitetaan tässä laissa sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa ilman koostumuksen tai sen ominaisuuksien muuttumista, josta joko välittömästi tai välillisesti aiheutuu haittaa terveydelle, merkittävää haittaa elollisen luonnon toiminnoille, muun ympäristön merkittävää vahingollista muuttumista, merkittävää taloudellista vahinkoa tai merkittävää viihtyisyyden vähentymistä taikka muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus.

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavalla toiminnalla tarkoitetaan rakennuksen tai laitoksen käyttämistä siten, että siitä saattaa aiheutua ulkoilman pilaantumista.

2 §

Ilman pilaantumisen tarkoitetaan tässä laissa sellaista ihmisen toiminnasta johtuvaa ulkoilman koostumuksen tai sen ominaisuuksien muuttumista, josta joko välittömästi tai välillisesti aiheutuu vaaraa tai haittaa terveydelle taikka elollisen luonnon toiminnoille, muun ympäristön vahingollista muuttumista, taloudellista vahinkoa tai yleistä viihtyisyyden vähentymistä taikka muu näihin rinnastettava yleisen tai yksityisen edun loukkaus.

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavalla toiminnalla tarkoitetaan rakennuksen, laitoksen tai alueen käyttämistä taikka muun toiminnan järjestämistä siten, että siitä saattaa aiheutua ilman pilaantumista.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Ilmansuojelun ylin johto ja valvonta kuuluu ympäristöministeriölle.

Lääninhallitus ohjaa ja valvoo ilmansuojelua läänissä.

4 §

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa ja edistää ilmansuojelua sekä tässä tarkoituksessa huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä tarpeellisesta ilman laadun seurannan järjestämisestä.

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista ilmansuojelutehtävistä huolehtii ympäristönsuojelulautakunta.

5 §

Kunnat voivat hoitaa ilmansuojelun seuranta-, tutkimus- ja suunnittelu- sekä koulutus- ja valistustehtäviä osittain myös yhteistoiminnassa.

2 a §

Parhaalla käyttökelpoisella tekniikalla tarkoitetaan tässä laissa niitä mahdollisimman tehokkaita ja kehittyneitä, teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisia tuotanto- ja puhdistusmenetelmiä, niiden hallinta- ja seurantajärjestelmiä sekä muita toimintatapoja, joilla voidaan ehkäistä ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan päästöt tai tehokkaimmin vähentää niitä.

Teknisesti ja taloudellisesti toteuttamiskelpoisen tekniikan on oltava saatavissa käyttöön yleisesti ja sitä on voitava soveltaa asianomaisella toiminnan alalla kustannuksin, jotka ovat toiminnan aiheuttaman ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseen nähden kohtuullisia.

3 §

Ympäristöministeriö johtaa, ohjaa ja edistää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tarkoitettujen tehtävien hoitamista.

Alueellinen ympäristökeskus ohjaa ja edistää tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä tarkoitettujen tehtävien hoitamista toimialueellaan sekä valvoo näiden säännösten ja määräysten noudattamista.

4 §

Kunnan tehtävänä on alueellaan edistää ilmansuojelua ja sitä varten huolehtia paikallisten olojen edellyttämästä tarpeellisesta ilmanlaadun seurannan järjestämisestä sekä valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista kunnassa.

Kunnalle kuuluvista tämän lain mukaisista ilmansuojelutehtävistä huolehtii kunnan määräämä viranomainen (kunnan ilmansuojeluviranomainen), jona ei voi toimia kunnanhallitus.

Kunnan ympäristölupaviranomaisen tehtävistä säädetään ympäristölupamenettelylaissa (735/91).

5 §

Edellä 3 §:ssä ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen viranomaisten on tehtäviensä mukaisesti oltava selvillä parhaasta käyttökelpoisesta tekniikasta.

Suomen ympäristökeskuksen tulee seurata parhaan käyttökelpoisen tekniikan kehitystä sekä tehdä selvityksiä siitä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 a §

Otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3093/94 6 ja 17 artiklassa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen on Suomen ympäristökeskus, joka ottaa vastaan jäljennökset Euroopan yhteisöjen komission myöntämistä otsonikerrosta heikentäviä aineita koskevista tuontiluvista ja jäljennökset otsonikerrosta heikentävien aineiden valmistajien, maahantuojien ja maastaviejien vuosittaisista ilmoituksista.

3 luku

Ilman pilaantumisen yleinen ehkäiseminen

7 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajan (*toiminnan harjoittaja*) on huolehdittava ilman pilaantumisen ehkäisemisestä *siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää* ja tässä tarkoituksessa oltava riittävästi selvillä toiminnan vaikutuksista ilman laatuun.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus ilman laatuun, ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen toimenpiteiden merkitys ilmansuojelun kannalta sekä näiden toteuttamisen tekniset ja taloudelliset edellytykset. *Lisäksi on otettava huomioon toiminnan harjoittamisen edellytykset yleensä sekä toiminnan merkitys yleisen edun kannalta.*

8 §

Viranomaisten on tehtäviään suorittaessaan mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon ilmansuojelun näkökohdat ja siinä tarkoituksessa pidettävä *tarpeellista* yhteyttä lain 3 ja 4 §:ssä mainittuihin viranomaisiin.

3 luku

Yleiset huolehtimisvelvollisuudet

7 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajan (*toiminnanharjoittaja*) on *mahdollisuuksien mukaan* huolehdittava ilman pilaantumisen ehkäisemisestä ja tässä tarkoituksessa oltava riittävästi selvillä toiminnan vaikutuksista *ympäristöön*.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon sen alueen ominaisuudet, jolla toiminnan vaikutus ilmenee, toiminnan vaikutus *ympäristöön*, ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarkoitettujen *toimien* merkitys ilmansuojelun kannalta sekä näiden toteuttamisen tekniset ja taloudelliset edellytykset.

7 a §

Alueellisen ympäristökeskuksen tai kunnan on annettava määräyksiä liikenteen rajoittamisesta taikka muista tarpeellisista toimista ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi ja ilmanlaadun parantamiseksi, jos jäljempänä 9 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen yleisten määräysten ilmanlaadun raja-arvoja ei saavuteta alueellisen ympäristökeskuksen toimialueella tai kunnassa.

8 §

Viranomaisten on *otettava tehtävissään* mahdollisuuksien mukaan huomioon *ilmansuojelu* ja siinä tarkoituksessa pidettävä yhteyttä edellä 3 §:ssä ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuihin viranomaisiin.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

9 §

Valtioneuvosto voi antaa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeellisia yleisiä ohjeita ja määräyksiä:

- 1) aineen enimmäispitoisuudesta ilmassa ja aineen enimmäismäärästä laskeumassa;
- 2) aineen enimmäispitoisuudesta ilmaan tulevassa päästössä tai ilmaan tulevan aineen enimmäismäärästä;
- 3) valmistettavan, maahantuotavan, luovutettavan tai käytettävän aineen, valmisteen tai tuotteen koostumuksesta;
- 4) aineen, valmisteen tai tuotteen tunnistamiseksi tarvittavasta merkitsemisestä;
- 5) moottoriajoneuvon joutokäynnin rajoittamisesta muualla kuin tieliikennelainsäädännössä tarkoitetulla tiellä; *sekä*
- 6) jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden poltto-olosuhteista sekä niistä toimista, joihin on ryhdyttävä jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden päästöjä rajoittavien puhdistus- ja erotuslaitteiden mentyä epäkuntoon.

Ohjeet voidaan antaa myös erilaisina eri alueille taikka 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista seikoista myös teollisuuden eri toimialoille. Määräykset 1 momentin 1, 2 ja 6 kohdassa tarkoitetuista seikoista on annettava yhdenmukaisina koko maata varten. Edellä 1 momentin 3 ja 5 kohdassa tarkoitetuista seikoista voidaan määräykset antaa myös erilaisina eri alueille. Edellytyksenä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen määräysten antamiselle erilaisina on kuitenkin, ettei määräyksillä sannottavasti vaikuteta eri alueiden taloudelliseen asemaan.

9 a §

Valtioneuvosto voi antaa ilmakehän suojele-

8 a §

Luvanhakuvelvollisen toiminnanharjoittajan velvollisuudesta ehkäistä ilman pilaantumista säädetään jäljempänä 4 luvussa.

3 a luku

Valtioneuvoston ja ympäristöministeriön yleiset ohjeet ja määräykset

9 §

Valtioneuvosto voi yleisistunnossaan antaa terveysvaaran tai terveyshaitan taikka muutoin aiheutuvan merkittävän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi ottaen samalla huomioon parhaan käyttökelpoisen tekniikan tarpeellisia yleisiä ohjeita ja määräyksiä:

- 1) ilmanlaadusta ja laskeumasta;

- 2) päästöistä ilmaan;

- 3) valmistettavan, maahan tuotavan, maasta vietävän, luovutettavan tai käytettävän aineen, valmisteen tai tuotteen koostumuksesta;

- 4) aineen, valmisteen tai tuotteen tunnistamiseksi tarvittavasta merkitsemisestä;

- 5) moottoriajoneuvon joutokäynnin rajoittamisesta muualla kuin tieliikennelainsäädännössä tarkoitetulla tiellä;

- 6) jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden poltto-olosuhteista sekä niistä toimista, joihin on ryhdyttävä jätteenpolttolaitosten polttouunien ja kattiloiden päästöjä rajoittavien puhdistus- ja erotuslaitteiden mentyä epäkuntoon; *sekä*

- 7) maatalouden, karjatalouden ja turkistalouden sekä asfalttiasemien ja kivenmurskaamojen päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista menetelmistä, laitteista, rakennuksista ja rakennelmista.

Valtioneuvosto voi lisäksi antaa yleisiä ohjeita ja määräyksiä muista edellä 1 momentin kohtiin rinnastettavista seikoista sekä muista päästöjen vähentämiseksi tarpeellisista toimista, jos ohjeet tai määräykset ovat tarpeen Suomen kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi.

Ohjeet ja määräykset voidaan antaa erilaisina eri alueille taikka teollisuuden eri toimialoille.

9 a §

Valtioneuvosto voi yleisistunnossaan antaa

Voimassa oleva laki

miseksi yleisiä ohjeita ja määräyksiä aineen, valmisteen tai tuotteen valmistuksen, maahan-tuonnin, luovuttamisen ja käytön rajoittamisesta tai kieltämisestä.

10 §

Ympäristöministeriö voi antaa ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi yleisiä ohjeita:

1) ilmaan tulevien päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilman laadun tarkkailun järjestämisestä;

2) lääninhallitukselle ja ympäristönsuojelulautakunnalle tämän lain mukaan kuuluvien sekä ilmansuojelutehtävien suorittamisesta; sekä

3) muista näihin rinnastettavista seikoista.

4 luku

Ilmoitusmenettely

11 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta, asetuksella tarkemmin säädetävästä toiminnasta tai sen olennaisesta muuttamisesta on toiminnan harjoittajan tehtävä kirjallinen ilmoitus sen läänin lääninhallitukselle, jonka alueella toimintaa harjoitetaan.

12 §

Ympäristöministeriö voi erityisestä syystä yksittäistapauksessa määrätä, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavasta toiminnasta

Ehdotus

ilmakehän suojelemiseksi tarpeellisia yleisiä ohjeita ja määräyksiä aineen, valmisteen tai tuotteen valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, luovuttamisen ja käytön rajoittamisesta tai kieltämisestä.

10 §

Ympäristöministeriö voi:

1) antaa määräyksiä ja ohjeita ilmaan tulevien päästöjen ja niiden vaikutusten sekä ilmanlaadun tarkkailun järjestämisestä;

2) antaa viranomaisille määräyksiä ja ohjeita siitä, miten ilman epäpuhtauksista ja niiden vaikutuksista tiedotetaan yleisölle;

3) määrätä, mitä standardia on käytettävä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja ohjeiden soveltamisessa;

4) antaa tarkempia ohjeita siitä, miten tämän lain nojalla annettua asetusta tai valtioneuvoston päätöstä on sovellettava sekä myöntää poikkeuksia näistä tapauksissa, joista on säädetty asetuksessa tai määrätty valtioneuvoston päätöksessä; sekä

5) antaa edellä 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille viranomaisille ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaan kuuluvista tehtävistä.

10 a §

Ympäristöministeriö voi myöntää otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3093/94 3 ja 4 artiklassa tarkoitettuja poikkeuksia asetuksesta.

4 luku

Ilmalupa

11 §

Ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan, asetuksella tarkemmin säädettyyn toimintaan tai sen olennaiseen muuttamiseen on oltava lupa (ilmalupa).

12 §

Ympäristöministeriö voi erityisestä syystä yksittäistapauksessa määrätä, että ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavaan toimintaan on

Voimassa oleva laki

on tehtävä ilmoitus, vaikkei ilmoitusvelvollisuutta ole asetuksella säädetty.

13 §

Edellä 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja ilmoituksia koskevat asiat käsitellään ympäristölupamenettelylaissa (735/91) säädettyssä järjestyksessä.

15 §

Ilmoituksen johdosta tekemässään päätöksessä lääninhallitus voi 9 tai 9 a §:n nojalla annettujen ohjeiden soveltamiseksi tai määräysten noudattamiseksi taikka muutoin ilman ilmeisen pilaantumisen ehkäisemiseksi antaa toimintaa koskevia erityisiä määräyksiä:

- 1) päästöjen rajoittamisesta;
- 2) muista päästöjä koskevista suojelutoimenpiteistä; sekä
- 3) päästöjä ja niiden vaikutusta ilman laatuun koskevan tarkkailun järjestämisestä.

Erityisen painavasta syystä lääninhallitus voi antaa ilmoitettua toimintaa koskevan määräyksen, joka poikkeaa 9 tai 9 a §:n nojalla annetuista yleisistä määräyksistä.

Lääninhallitus voi päätöksellään määrätä toiminnan harjoittajan tekemään päästöjä ja ilmansuojelutoimenpiteitä sekä niiden vaikutuksia ilman laatuun koskevan selvityksen, jos

Ehdotus

haettava ilmalupa, vaikkei velvollisuutta hakea sitä ole asetuksella säädetty.

Lupaviranomainen edellä 1 momentissa tarkoitetuissa asioissa on alueellinen ympäristökeskus.

Toiminta, joka on määrätty lupanhakuvelvolliseksi, saadaan aloittaa ja jo aloitettua toimintaa jatkaa, kunnes lupa-asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

13 §

Ilmalupia koskevat hakemukset käsitellään ympäristölupamenettelylaissa säädettyssä järjestyksessä.

14 §

Ilmalupa myönnetään ottaen huomioon jäljempänä 15 §:n nojalla annettavat lupamääräykset, jos

1) toiminta täyttää tässä laissa ja sen nojalla säädetyt ja määrätyt vaatimukset;

2) toiminta ei aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle eikä muutoin merkittävää ilman pilaantumista; ja

3) toiminnan päästöjen rajoittaminen on sen tasoista, kuin paras käyttökelpoinen tekniikka edellyttää.

Ympäristölupaviranomaisen tulee, kun se tekee päätöksen ilmalupaehemuksesta, ottaa huomioon edellä 9 ja 9 a §:n perusteella annetut valtioneuvoston yleiset ohjeet.

15 §

Ilmaluvassa annetaan ottaen huomioon 14 §:n edellytykset tarpeelliset lupamääräykset päästöjen rajoittamisesta, muista päästöjä koskevista suojelutoimista sekä tarkkailusta ja valvonnasta.

Ilmaluvassa annetaan lupamääräykset myös siitä, mihin toimiin on ryhdyttävä, jos puhdistuslaitteissa ilmenee häiriöitä.

Lupamääräyksiä annettaessa on otettava huomioon edellä 7 §:n 2 momentissa mainitut seikat.

Edellä 9 tai 9 a §:n nojalla annetusta yleisestä määräyksestä poikkeava lupamääräys voi olla vain yleistä määräystä ankarampi. Tällainen lupamääräys voidaan antaa vain edellä 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainittujen luvan myöntämisen edellytysten täyttämiseksi.

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

selvityksellä on katsottava olevan olennaista merkitystä harkittaessa 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden tarpeellisuutta.

Edellä tarkoitettujen määräysten antamista harkittaessa on otettava huomioon, mitä 7 §:n 2 momentissa on säädetty.

15 a §

Valtioneuvoston edellä 9 tai 9 a §:n nojalla antama yleinen määräys korvaa lupapäätöksen lupamääräyksen, jos yleinen määräys on lupamääräystä ankarampi.

15 b §

Ilmalupa myönnetään joko toistaiseksi tai erityisestä syystä määräajaksi.

Toistaiseksi voimassa olevaksi määräytyssä lupapäätöksessä tulee määrätä, mihin mennessä hakemus edellä 15 §:ssä tarkoitettujen lupamääräysten tarkistamiseksi on tehtävä ja mitkä selvitykset tuolloin on esitettävä, jollei tällaista määräystä ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Jos hakija ei ole tehnyt määräajassa uutta hakemusta, lupaviranomainen voi määrätä, että lupa raukeaa.

16 §

Edellä 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun tarkkailun lääninhallitus voi määrätä kahden tai useamman toiminnan harjoittajan järjestämään yhdessä. Samalla on tarvittaessa määrättävä tarkkailusta aiheutuneiden kustannusten jakamisesta.

17 §

Lääninhallitus voi muuttaa 14 ja 15 §:n nojalla annettua päätöstä, jos sitä annettaessa vallinneet olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet tai jos päätöksen perusteiden myöhemmin todetaan olleen olennaisesti toisenlaiset kuin päätöstä annettaessa on edellytetty. Tällöin on soveltuvin osin noudatettava, mitä 14—16 §:ssä on säädetty.

16 §

Edellä 15 §:n 1 momentissa tarkoitettun ilmanlaadun tarkkailun voi alueellinen ympäristökeskus määrätä kahden tai useamman toiminnanharjoittajan järjestämään yhdessä. Samalla on tarvittaessa määrättävä tarkkailusta aiheutuneiden kustannusten jakamisesta.

17 §

Sen estämättä, mitä 15 b §:ssä säädetään, ilmalupaa voidaan luvan myöntäneen viranomaisen aloitteesta muuttaa, jos sitä annettaessa vallinneet olot ovat olennaisesti muuttuneet tai jos osoittautuu, että toiminnasta aiheutuva vaara tai haitta on olennaisesti odotettua suurempi taikka jos luvan perusteiden myöhemmin todetaan olleen muulla tavoin olennaisesti toisenlaiset kuin lupaa annettaessa on edellytetty. Lupaa voidaan muuttaa myös, jos tämä on tarpeen Suomen kansainvälisen veloitteen asianmukaisesti yksilöidyn määräyksen panemiseksi täytäntöön. Luvan muuttaminen on käsiteltävä soveltuvin osin samoin kuin menetellään lupaa myönnettäessä.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 a §

Edellä 3, 4 ja 6 a §:ssä mainituilla viranomaisilla on oikeus saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnan harjoittajilta ja muilta henkilöiltä, joita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten velvoitteet koskevat.

17 b §

Mitä 15, 16 ja 17 §:ssä säädetään lääninhalituksesta, koskee vastaavasti myös kunnan ympäristölupaviranomaista, milloin sen asiana on ympäristölupamenettelylain mukaisesti käsitellä tässä laissa tarkoitettu ilmoitus.

(Ks. voimassa olevan lain 17 a §)

18 §

Edellä 3 ja 4 §:ssä mainitulla viranomaisella on oikeus tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia. Viranomainen voi käyttää tarkastukseen liittyvän tutkimuksen suorittamisessa apuna asiantuntijaviranomaista tai -laitosta.

19 §

Edellä 3 ja 4 §:ssä mainitulla viranomaisella on oikeus tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja ilman laatua myös muualla kuin toiminnan harjoittajalle kuuluvalla alueella edellyttäen, ettei siitä aiheudu sanottavaa haittaa alueen omistajalle tai haltijalle. Tarkkailun aloittamisesta on ennakolta ilmoitettava alueen omistajalle tai hal-

17 a §

Ilmaluvan voi sen myöntänyt viranomainen peruuttaa määräajaksi tai kokonaan, jos säännöksiä tai määräyksiä on rikottu siten, että toiminnasta aiheutuu olennaista vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

17 b §

Edellä 15 §:ssä tarkoitettujen lupamääräysten estämättä toiminnanharjoittaja voi lyhyen aikaa kokeilla raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää taikka puhdistuslaitetta tällaisen toiminnan vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun näihin rinnastettavan seikan selvittämiseksi. Kokeilusta on tehtävä ilmoitus hyvissä ajoin, kuitenkin viimeistään yhtä kuukautta ennen, sen aloittamista lupaviranomaiselle. Tämä voi ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi antaa määräyksiä ja ohjeita siitä, miten kokeilu pannaan toimeen, tai kieltää kokeilun.

17 c §

Edellä 3 §:ssä, 4 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6 a §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla on oikeus saada tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvontaa varten tarpeelliset tiedot toiminnanharjoittajilta ja muilta henkilöiltä, joita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten velvoitteet koskevat.

18 §

Edellä 3 §:ssä, 4 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 6 a §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla ja niiden määräämillä virkamiehillä ja viranhaltijoilla on oikeus tämän lain mukaisten tehtävien suorittamiseksi tehdä tarkastuksia ja niihin liittyviä tutkimuksia.

19 §

Edellä 3 §:ssä ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuilla viranomaisilla on oikeus tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja ilmanlaatua myös muualla kuin toiminnanharjoittajalle kuuluvalla alueella edellyttäen, ettei siitä aiheudu sanottavaa haittaa alueen omistajalle tai haltijalle. Tarkkailun aloittamisesta on ennakolta ilmoitettava

Voimassa oleva laki

tijalle. Jos edellytysten olemassaolosta syntyy erimielisyyttä, asia voidaan saattaa lääninhallituksen ratkaistavaksi.

20 §

Lääninhallitus voi hakemuksesta myöntää toiminnan harjoittajalle luvan tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja ilman laatua toisen alueella, jollei maan omistaja tai haltija ole tähän vapaaehtoisesti suostunut.

21 §

Lääninhallitus voi sakon uhalla kieltää koskemasta ilman laadun seurannan kannalta tarpeellisiin mittauslaitteisiin tai muihin tutkimusvälineisiin.

22 §

Jos joku ryhtyy toimiin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti taikka lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa, lääninhallitus voi päätöksellään velvoittaa asianomaisen määrääjässä oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin. Ennen päätöksen tekemistä lääninhallituksen on varattava sille, jota päätös koskee, tilaisuus tulla kuulluksi.

Lääninhallitus voi asettaa 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden täyttämiseksi sakon uhan taikka uhan, että toiminta keskeytetään osaksi tai kokonaan taikka että viranomainen teettää tekemättä jätetyn toimenpiteen laiminlyöjän kustannuksella.

Teettäen suoritettua toimenpiteen kustannukset maksetaan etukäteen valtion varoista ja

Ehdotus

alueen omistajalle tai haltijalle. Jos edellytysten olemassaolosta syntyy erimielisyyttä, asia voidaan saattaa *alueellisen ympäristökeskuksen* ratkaistavaksi.

20 §

Alueellinen ympäristökeskus voi hakemuksesta myöntää *toiminnanharjoittajalle* luvan tarkkailla ilman pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan vaikutuksia ja *ilmanlaatua* toisen alueella, jollei maan omistaja tai haltija ole tähän vapaaehtoisesti suostunut.

21 §

Ilmanlaadun mittauslaitteiden tai muiden tutkimusvälineiden vahingoittaminen, aiheeton poistaminen ja siirtäminen sekä niiden toiminnan haittaaminen on kielletty.

21 a §

Edellä 3 §:n 2 momentissa ja 4 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetulla viranomaisella on oikeus toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa yksittäisiä kielloja ja määräyksiä, jotka ovat välttämättömiä äkillisesti ilmenevän merkittävän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Ilmaluvan saaneelle toiminnalle annettavista määräyksistä ja rajoituksista säädetään edellä 4 luvussa.

22 §

Jos joku ryhtyy toimiin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaisesti taikka lyö laimin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen velvollisuutensa, *edellä 3 §:n 2 momentissa taikka 4 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettu viranomainen* voi päätöksellään velvoittaa asianomaisen määrääjässä oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai lyöty laimin. Ennen päätöksen tekemistä *viranomaisen* on varattava sille, jota päätös koskee, tilaisuus tulla kuulluksi.

Viranomainen voi asettaa 1 momentissa tarkoitetun velvollisuuden täyttämiseksi sakon uhan taikka uhan, että toiminta keskeytetään osaksi tai kokonaan taikka että viranomainen teettää tekemättä jätetyn *toimen* laiminlyöjän kustannuksella.

Uhkasakkoa, teettämisuhkaa ja keskeyttämisuhkaa koskevassa asiassa sovelletaan muilta

Voimassa oleva laki

peritään laiminlyöjältä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) on säädetty.

Ehdotus

osin, mitä uhkasakkolaissa (1113/90) säädetään.

23 §

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tämän lain 9, 9 a tai 15—17 §:n nojalla määrätyn velvollisuutensa, on tuomittava *ilmansuojelurikkomuksesta* sakkoon.

24 §

Lääninhallituksen 19 ja 21 §:n nojalla tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Ympäristöministeriön 12 §:n nojalla tekemästä päätöksestä ja lääninhallituksen 22 §:n 2 momentin nojalla tekemästä uhkasakon asettamista koskevasta päätöksestä ei saa erikseen valittaa.

Muutosta ympäristöministeriön ja lääninhallituksen muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

22 a §

Haittaa kärsivällä henkilöllä on oikeus saattaa 22 §:ssä tarkoitettua velvoitetta, uhkasakkoa taikka teettämis- tai keskeyttämisuuhkaa koskeva asia vireille 22 §:ssä tarkoitettussa viranomaisessa, jos vireillepanon tarkoituksena on ehkäistä ilman pilaantuminen. Sama oikeus on kunnalla sen alueella ilmenevän ilman pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Rekisteröidyllä yhdistyksellä, jonka pääasiallisena tarkoituksena on sääntöjensä mukaan edistää ympäristönsuojelua, elinympäristön terveellisyttä tai viihtyisyyttä taikka muutoin kestävää kehitystä, on niin ikään toiminta-alueellaan oikeus 1 momentissa tarkoitettun muun kuin merkitykseltään vähäisen asian vireillepanoon.

23 §

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tämän lain 7 a §:n, 9 §:n 1 momentin 2—7 kohdan tai 9 §:n 2 momentin, 9 a, 10, 15—17, 17 b tai 21 a §:n nojalla määrätyn velvollisuutensa taikka otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3093/94 mukaisen velvollisuutensa, on tuomittava *ilmansuojelurikkomuksesta* sakkoon.

Rangaistus 31 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla säädetä ankarampaa rangaistusta.

24 §

Muutosta 11 §:ssä tarkoitettuun ilmalupaan, ilmalupaa koskeviin 16—17 a §:ssä tarkoitettuihin päätöksiin ja edellä 17 b §:ssä tarkoitettuun päätökseen haetaan siten kuin ympäristölupamettelylaissa säädetään.

Ympäristöministeriön 12 §:n nojalla tekemästä päätöksestä ei saa erikseen valittaa.

Muutosta kunnan viranomaisen muuhun kuin edellä 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen haetaan valittamalla lääninoikeuteen. Tällöin menetellään siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) säädetään.

Muutosta alueellisen ympäristökeskuksen

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 §

Valitusoikeus tämän lain nojalla annetusta päätöksestä on toiminnan harjoittajalla sekä 20 §:ssä tarkoitettussa asiassa maan omistajalla tai haltijalla.

26 §

Lääninhallituksen 20 §:n ja 22 §:n 1 momentin nojalla tekemässä päätöksessä sekä 22 §:n 2 momentin nojalla tekemässä uhkasakon tuomitsemista koskevassa päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Erityisestä syystä valitusviranomainen voi määrätä, että lääninhallituksen 22 §:n 1 ja 2 momentin nojalla tekemää päätöstä, jossa on asetettu toiminnan keskeyttämisuhka tai teettämishukka, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta.

27 §

Ympäristöministeriö pitää ilmansuojelun tietorekisteriä, johon merkitään ilmansuojelun suunnittelu-, valvonta- ja tutkimustehtävien kannalta tarpeellisia tietoja. Tarkemmat säännökset rekisteristä annetaan asetuksella.

28 §

Ilmansuojelun ja sitä koskevien tehtävien hoidon edistämistä varten ympäristöministeriön yhteydessä toimii ilmansuojelun neuvottelukunta. Tarkemmat säännökset neuvottelukunnan tehtävistä, asettamisesta ja järjestysmuodosta annetaan asetuksella.

33 a §

Mitä tässä laissa säädetään tai määrätään lääninhallituksesta ja läänistä, koskee vastavasti alueellista ympäristökeskusta ja sen toimialuetta.

25 §

(kumotaan)

26 §

Tämän lain 19, 20, 21 a §:n sekä 22 §:n 1 ja 2 momentin nojalla tehdyssä päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

(2 mom. kumotaan)

27 §

Suomen ympäristökeskus pitää ilmansuojelun tietorekisteriä, johon merkitään ilmansuojelun suunnittelu-, valvonta- ja tutkimustehtävien kannalta tarpeellisia tietoja. Tarkemmat säännökset rekisteristä annetaan asetuksella.

28 §

(kumotaan)

33 a §

Jos toiminta, joka ei ole aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaan ollut ilmoitusvelvollista tai luvanhakuvollista ja joka on aloitettu tai jonka aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin on ryhdytty, säädetään asetuksella luvanhakuvolliseksi, on asetuksella samalla säädetävä luvan hakemiseen varattavan ajan pituudesta. Tämän on oltava vähintään yksi vuosi siitä, kun asetus tulee voimaan.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 §

35 §

Jos toiminta, josta on tehtävä 11 §:ssä tarkoitettu ilmoitus, on aloitettu tai jos toiminnan aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin on ryhdytty ennen tämän lain voimaantuloa, ilmoitus on tehtävä asetuksella säädettävän määräajan kuluessa, jota ei saa asettaa yhtä vuotta lyhyemmäksi eikä viittä vuotta pidemmäksi lain voimaantulosta lukien. Ilmoituksen tekemiseen varattava aika voi olla eri pituinen erityyppisille laitoksille sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Jos asetuksella myöhemmin säädetään ilmoitusvelvolliseksi toiminta, joka on aloitettu tai jonka aloittamisen kannalta olennaisiin toimiin on ryhdytty ennen asetuksen voimaantuloa, on asetuksella samalla säädettävä ilmoituksen tekemiseen varattavasta ajasta, joka ei saa olla yhtä vuotta lyhyempi ilmoitusvelvollisuutta koskevan asetuksen voimaantulosta lukien.

(kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa vireille tulleet asiat käsitellään ja ratkaistaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Sellaista toimintaa varten, jonka ilmansuojeluilmoituksesta on tehty päätös tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaisesti, on haettava ilmalupa asetuksella säädettävän määräajan kuluessa, jota ei saa asettaa kolmea vuotta lyhyemmäksi eikä seitsemää vuotta pidemmäksi lain voimaantulosta. Luvan hakemiseen varattava aika voi olla eri pituinen erilaisille laitoksille sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

Mitä lain 17 ja 17 a §:ssä säädetään ilmaluvasta, koskee myös ennen tämän lain voimaantuloa tehtyjä ilmansuojeluilmoituksen tarkastamista koskevia päätöksiä.

2.

Laki

ympäristölupamenettelylain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä huhtikuuta 1991 annetun ympäristölupamenettelylain (735/91) 1 §, 2 §:n 2 momentti ja 3 §, sellaisina kuin niistä ovat 1 ja 3 § 3 päivänä joulukuuta 1993 annetussa laissa (1073/93) ja 2 §:n 2 momentti 19 päivänä elokuuta 1994 annetussa laissa (764/94), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on eräiden ympäristönsuojelua koskevien lupien ja ilmoitusten käsittelyn yhtenäistäminen, valvonnan tehostaminen ja lupamenettelyn jouduttaminen. Lain tarkoituksena on myös kehittää yhtenäistä ympäristövaikutusten arviointia lupien ja ilmoitusten käsittelyssä.

2 §

Ympäristölupa

Ympäristölupaan on sisällytettävä eräistä naapuruussuhteista annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu sijoitusratkaisu, terveydensuojelulain 9 §:ssä tarkoitettu sijoituslupa, ilmansuojelulain 4 luvussa tarkoitettu ilmansuojeluilmoituksen tarkistamista koskeva ratkaisu ja jätelain 8 luvussa tarkoitettu jätelupa sen mukaan kuin mainituissa laeissa säädetään tai niiden nojalla säädetään tai määrätään.

3 §

Luvan tarve

Velvollisuudesta hakea ympäristölupa laitosta, toimintaa tai muuta hanketta, jäljempänä *laitos*, varten on voimassa, mitä 2 §:n 2 momentissa mainituissa laeissa säädetään tai niiden nojalla säädetään tai määrätään velvollisuudesta hakea lupa tai tehdä ilmoitus.

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on eräiden ympäristönsuojelua koskevien lupien käsittelyn yhtenäistäminen, valvonnan tehostaminen ja lupamenettelyn jouduttaminen. Lain tarkoituksena on myös kehittää yhtenäistä ympäristövaikutusten arviointia lupien käsittelyssä.

2 §

Ympäristölupa

Ympäristölupaan on sisällytettävä eräistä naapuruussuhteista annetun lain 18 §:ssä tarkoitettu sijoitusratkaisu, terveydensuojelulain 9 §:ssä tarkoitettu sijoituslupa, ilmansuojelulain 4 luvussa tarkoitettu *ilmalupa* ja jätelain 8 luvussa tarkoitettu jätelupa sen mukaan kuin mainituissa laeissa säädetään tai niiden nojalla säädetään tai määrätään.

3 §

Luvan tarve

Velvollisuudesta hakea ympäristölupa laitosta, toimintaa tai muuta hanketta, jäljempänä *laitos*, varten on voimassa, mitä 2 §:n 2 momentissa mainituissa laeissa säädetään tai niiden nojalla säädetään tai määrätään velvollisuudesta hakea lupa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

3.

Laki

rikoslain 48 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain 48 luvun 1 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohta, sellaisina kuin ne ovat 28 päivänä huhtikuuta 1995 annetussa laissa (578/95), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta tai tuotetta taikka käyttää laitetta ilmansuojelulain (67/82) nojalla annetun yleisen määräyksen vastaisesti taikka jätelain (1072/93) 60 §:n 1 momentissa mainitun säännöksen tai jätelain nojalla annetun yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti tai jätelain 45 §:n 1 momentissa mainitun jätteesiirtoasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla taikka tuo ainetta, valmistetta tai tuotetta maahan vastoin ilmansuojelulain nojalla annettua yleistä määräystä

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

1 §

Ympäristön turmeleminen

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta

2) valmistaa, luovuttaa, kuljettaa, käyttää, käsittelee tai säilyttää ainetta, valmistetta tai tuotetta taikka käyttää laitetta ilmansuojelulain (67/82) nojalla annetun yleisen määräyksen vastaisesti *tai otsonikerrosta heikentävistä aineista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 3093/94 vastaisesti* taikka jätelain (1072/93) 60 §:n 1 momentissa mainitun säännöksen tai jätelain nojalla annetun yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen tai kiellon vastaisesti taikka laiminlyö jätelain mukaisen jätehuollon järjestämisvelvollisuutensa taikka

3) tuo maahan, vie maasta tai siirtää Suomen alueen kautta jätettä jätelain tai sen nojalla annetun säännöksen tai yleisen tai yksittäistapausta koskevan määräyksen vastaisesti tai jätelain 45 §:n 1 momentissa mainitun jätteesiirtoasetuksen 26 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla taikka *tuo maahan tai vie maasta* ainetta, valmistetta tai tuotetta vastoin ilmansuojelulain nojalla annettua yleistä määräystä *tai vastoin 2 kohdassa mainittua otsonikerrosta heikentävistä aineista annettua asetusta*

siten, että teko on omiaan aiheuttamaan ympäristön pilaantumista tai roskaantumista taikka vaaraa terveydelle, on tuomittava *ympäristön turmelemisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .*